

Na istočnoj obali Jadrana živi iznenadjujuće mali broj Talijana.

STRADA

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

OBLAKI NAD KRНОM

(OB OBLETNICI KRNSKIH DOGODKOV)

V juniju 1915 so italijansko alpinske čete zavzele Krn, ki so ga morale kasneje pa zapustiti. Vendar pa je bil to vojaški čin, ki ga je bilo treba po vojni svečano proslaviti. 15. junija 1922 so odkrili tem alpincem na čast in na čast vsem tam padlim velik spomenik. Toda v noči med 19. in 20. junijem je bil ta spomenik porušen; v silni nevihli je udarila vanj strela. Bilo je to v času, ko so fašistom najbolj rasli grebeni in ko so izvajali nad našim narodom najbolj krut teror. Treba je bilo najti storilca tega dejanja, treba je bilo storilca kaznovati in ker drugače ni šlo, so morali dejanje nekomu podlagniti. Ves divji bes so znesli nad našim nedolžnim slovenskim človekom, ki naj bi bil edini krivec, edini povzročitelj vsega.

To je gola vest, ki jo danes po 12 letih, v času, ko so se dogajale po naših vseh okoli Krna najhujše in nemogoče, besne maščevalne akcije, obnavljamo. Odprli smo s tem list iz knjige naše zgodovine, da ga zopet prečitamo ob tej obletnici, kot evangelijs z željo, da ne bo izginul v pozabu. Naj bi bil to kot en sam primer kako so se delale nad našim ljudstvom krvicne, izrabljajoč pri tem vse tudi to nesrečo, ki jo je povzročil čisto naraven dogodek.

Kakor hitro je prispela vest o dogodku na Krnu v Trst, se je razburilo vse mesto. Bivši kombatenti so imeli takoj shod. Že na tem shodu je njih vodja v svojem govoru povedal, da je zagrešil zločin »u nigo to Slavo«.

Prijet bes so znesli nad uslužbenci, pri železnici in so prisili ravnatelja, da so morali zapustiti vse slovenski uradniki urade.

Tržaški odsek nacionalnega udruženja alpincov je na izredni skupščini zahteval, da občine med Kobarišdom in Tolminom v roku 15. dni spomenik popravijo in po popravilu vsa zastopstva dajo na vrhu Krna zadoščenje. Če se to ne zgodi, so zagrozili, bodo začeli z vrsto napadalnih činov, kot znak čiste represalije proti prebivalstvu omenjenih občin.

Fašo pa je zagrozil, da »si pridržuje izvajati represalije proti osebam in premoženju hujškačev, ki tu taborijo, kot večni sovražniki in pozablajo, da so divjaško, brezmeno pleme premagacev«.

Nasi poslanci so med tem v parlamentu vložili interpelacijo in čin, o katerem še ni bilo znano in jasno kdo ga je povzročil, v imenu ljudstva enoglasno obsođili. To je dalo povod fašističnemu časopisu za trditve, da se je naše ljudstvo uklonilo in da želi dati zadoščenja.

Pred in med tem pa so se razvijali dogodi v vseh pod Krnom. V četrtek 22. junija so našli v kobariškem parku porušen Volaričev spomenik z lističem: »In reppresalia per il Monte Nero. Bilo je to še v času, ko ni nikhe vedel, kaj se je zgodilo na Krnu. Iz Cedada so privedli fašisti in odbili Volaričevemu spomeniku glavo z vzklikom: »Nočemo te svinjske glave!« Nato so sneli vse slovenske napise, jih znesli pod staro lipo, polili z bencinom in začgali ter okrog grame vlačili oprsje Volaričevega spomenika.

Ta večer je bil za Kobariš strašen. Fašisti so divljali po vasi, streljali, metali petarde in končno navalili na župnišče. Ko je hotelo nato okoli 150 fašistov ponovno navaliti in vdreti v župnišče, so jim to zbranili kobariški orožniki. O teh nasiljih je še dolgo govorilo izogneleno deblo stare type. Naval pa še ni bil končan.

Na vrsto je prišla Drežnica. Ljudje so se tu že poskrili in zato niso nikogar dobili doma, zlasti onih ne, katere so iskali. Zgorelo pa je župnišče in senik nekega kmeta. Na povratku so še politi z bencinom cerkveno vrata v Kobarišu in jih začgali.

V soboto so pustošili v Starem selu, razpolili vernike od maše, razdejali župnišče, ukradli župniku 2.200 lir, iz cerkvene skrabice pa do 30 lir. Društvo »Svoboda« so tu uničili knjižnico, razbili harmonij in zanetili v društvih prostorih ogenj, nato pa zbežali. Ljudje se še več dni niso upalrunti v domove.

V Kobarišu je bilo tedaj vojaštvo, ki je vse to divjanje in uničevanje mirno gledalo. Aretirali so ob tej priliki več pastirjev in srske planine, tako 12-letnega Perdika, 13-letnega Korena in 16-letnega Smrekarja. Te otroke iz Drežnice so držali delj časa v zapori.

Godilo se je tako kot smo opisali po vseh, ki so na razpolago. Vendar pa na tančne kronike zadnjih let nimamo in je tudi, na žalost, ne bomo imeli.

Fašistom pa vse to ni bilo dovolj. Ta dogodek so hoteli izrabiti še zato, da bi opravili pred svetom svojo pravico do oblasti v teh krajih. »Illustrazione Italiana« je tedaj pisala: »Krn je zemlja, ki je po vsej sveti pravici naša. Pa tudi če bi ne bila, bi bi bila to slovenska zemlja, bi zasluzila, da gospodarimo mi v njej, mi, civilizirani

I PO ĆICARIJI PLIJENE SLAVENSKU NARODNU NOŠNJU Što su sve zaplijenili u Vodicama

Vodice, junia 1934. — Dne 18 ovog mj. došli su iz naše općine k nama nodeštat Marenci i ončinski tainik, koji je neki dočenec, kalabrez. Doveli su se kolima i dočeli su po kućama tražiti naše staro narodno odjelo. Informirao ih je o svemu t. i. reka im le ko ima još naše staro odjelo. naš trgovac poturica Hrvatin. I našli su kod Rupene Ivana (Podeštata) 3 starinske košulje. 2 ženske haljine (kamizot). 1 ženski kaput starinski izradjen od crnog sukna, kolega mi nazivljeo »raša«. 2 ženska kaputa bez rukava od crne vune, koje mi zovemo »gograna« ili »ačerma« i 1 muški dugi kaput zvan »ovčarska halja«, koji je takodjer ispletan od crne vune. Kod Ribarića Ive (Gržanova) uzeli su jedne suknjene hlače (banavreke) te jedne čarape, kole su sašvane od bielez sukna, 2 »krožata«, jednog većeg jednog manjeg, koji su od crne vune, a kod Ribarića Ive (Iagina) uzeli su jednu košulju mušku, koja je izradjena od domaćeg platna (konopnje). Švana na ruku i izradjena do starom običaju. Ta je košulja stara da u kući niti nezna koliko, a niti ko je izradio. Kod Ribarića Antona (Bucala) našli su jedne stare onanke i te su uzeli. Sve ono što su uzeli, rekao nam je Marenci, da će biti plaćeno, još i više nego je vrijedno. a tainik nam je govorio da je ovo odjelo bez vrijednosti i da bi sve ovo mogli dati badava, jer da će sve to spremiti u muzej, i da će se naša djeca sjećati na nas, kada budu vidjeli u muzeju ta odjela. Mi uvelike sumniamo u ovo nihovo obećanje, da će nam naime platiti, jer predobro poznamo nihove laži. — (Ćić.)

ŠTEVILNE ARETACIJE V IDRIJI

Aretirali so odv. dr. Franca Vidmarja, Josipa, Franca in Ivana Didiča, lastnike znanega idrijskega hotela, fotografa in trgovca Srečka Bajta, mesara Kavčiča in lesnega trgovca Ivana Fortiča, ki je jugoslovenski državljan

Idrija, 24 junija 1934. (Agis). — V petek dne 22 t. m. se je že zjutraj razširila vest, da je policija aretirala več Idričanov. Z aretacijami so pričeli že ob 4. uri zjutraj tako, da niso vzbujali pozornosti in da se ni prebivalstvo preveč razburjalo. Kljub temu pa se je vest o tem dogodku zelo hitro razširila. Aretirali so odv. dr. Franca Vidmarja, Josipa, Franca in Ivana Didiča, lastnike znanega idrijskega hotela, fotografa in trgovca Srečka Bajta, mesara Kavčiča in lesnega trgovca Ivana Fortiča, ki je jugoslovenski državljan.

Aretirali so odv. dr. Franca Vidmarja, Josipa, Franca in Ivana Didiča, lastnike znanega idrijskega hotela, fotografa in trgovca Srečka Bajta, mesara Kavčiča in lesnega trgovca Ivana Fortiča, ki je jugoslovenski državljan. Vseh sedem aretirancev so tako odpe-

iiali dalje, kam ni znano. Vest o tem dogodku je ljudstvo zelo razburila, zlasti ker nihče ne ve pravega vzroka.

Širijo pa se govorice, da so istočasno aretirali več oseb tudi v Ajdovščini in nekega župnika na Tolminskem.

Podrobnosti teh aretacij pa niso znane.

Iz raznih poročil razvidimo, da se je fašistična policija zadnje čase vrgla spet na delo, toda s povečano agilnostjo. Trn v peti so jim pred vsem se vsi oni Slovenci, ki so gospodarsko trdni in jim v tem pogledu oblastva ne morejo do živega.

VATIKANSKI VIZITATOR MONS. ROSSINI V GORICI

PREISKUJE CERKVENE RAZMERE

Preganjanje naše duhovščine se nadaljuje

ZOPET 4 DUHOVNIKI-PROFESORJI
PRED KONFINACIJSKO KOMISIJO: RAVNATELJ
SEMEŠIČA DR. BRUMAT, PROFESORJI DR. TOROŠ,
DR. PAVLICA IN SPIRITAL DR. TUL

Junija meseca je prišel v Gorico preiskat cerkvene razmere iz Vatikana poseben vizitator mons. Rossini, ki se je sedaj vrnil. Kakšni so rezultati njegove preiskave, še ni znano.

Fašistični režim pa svojo akcijo proti slovenski duhovščini brezobjektno nadaljuje. Ni se zadovoljil s tem, da je postal v petletno izgnanstvo Italijana dr. Muzzo in Slovencev Antonia Rutarja, ki ju smatra za oviro nameravani italijanizaciji bogoslovne učilišča v Gorici, ampak je sedaj poklical pred konfinacijsko komisijo še ravnatelja semeniča dr. Jakoba Brumata, ki je Italijan, in

profesorje dr. Toroša, dr. Andreja Pavlica in spirituala dr. Tula.

Z eno besedo, prišli so na vrsto vse Slovenci in Italijani, ki izvestni kliki v Gorici niso všeč. Proti vsem tem profesorjem je cele tri ure pričeval od tržaškega škofa zaradi hudega pregreška zoper disciplino in klerične dolžnosti odslavljeni bogoslovec Muratori, blvši Knafelec.

Kdor ima na vesti to gonjo, ki spravlja bogoslovne profesorje pred svetno preiskovalno sodno komisijo za interne stvari, ki jih je izključno poklicana preiskovati cerkvena oblast, bo dajal hud odgovor Bogu. (»Slovenec«)

Kje so konfinirani duhovniki Muzica, Rutar in Kavčič?

Kakor znano, sta bila konfinirana bogoslovna profesorja Muzica in Rutar za 5 let. Profesorja Muzica so aretirali v Trstu, kamor je šel iz Gorice po opravilih. Oba aretiranca so tako, ko je bil izrečen konfinacijski dekret, odvedli v konfinacijo in sicer v provinci Perugia.

Konfiniran je bil tudi na 5 let Filip Kavčič, župnik v Črnom vrhu. Tudi njega so tako odpeljali iz Gorice, in sicer tudi v pokrajino Perugia. Konfiniran je v mestecu Monte Leone. Obtožba proti njemu se glasi, da je v cerkvi navajal svoje farane, naj se naprej hodilo ko slovenski pridigi, ker je italijanska pridiga namenjena priseljenim Italijanom.

O profesorju dr. Muzici vemo, da je konfiniran v kraju Valfabbrica v provinci Peruggi. Monteleone di Spoleto v isti provinci, kamor so odpeljali g. Rutarja, leži visoko v hribih. (»Slovenec«).

SEMEŠIČNI VIZITATOR V GORICI
Kmalu, ko je nastal spor med fašističnimi oblastmi in tržaškim škofom Fogarjem, je prispel v Gorico stalni semenički vizitator Serafini, ki je preiskal položaj v gorški bogoslovni. Zaslišal je več duhovnikov in bogoslovcov. (»Slovenec«)

SVEČENIK MIKLAVČIĆ IZ DOLENJE VASI POZVAN NA ODGOVORNOST.

Pula, junia 1934. — Ovamo je došao prošlih dana upravitelj župe Dolenja vas u sjevernoj Istri, velecasni Miklavčič, koji je bio pozvan policijski, da se prijavi na prefekturu, da dade razjašnjenje o »teškom zločinu«, koji je učinil: on je s vjernicima u crkvi molio, navodno, za tržaškog biskupa Fogara povodom kampanje protiv njega. Svakako svečenik Miklavčič bio je u najmanju ruku strogo opomenut, a možda su protiv njega poduzete i druge mjerne, kako je to običaj sa svećenicima u našim krajevima.

GODOVSKI ŽUPNIK IVAN DEŽELA POD POLICIJSKIM NADZORSTVOM.

Gorica, 24 junija 1934. (Agis). — Župni upravitelj v Godoviču Dežela Ivan je bil istočasno ko je bil črnovrški župnik konfiniran, poklican karabinjer. Pri zaslišanju so ga zadržali nad 4 ure ter mu izročili pismeno sporočilo, da je dobil policijsko nadzorstvo. Javni organi v Godoviču strogo pazijo na njega, da ne bi govoril s kakšno nepoklicano osebo ter da vrši vse svoje dolžnosti v polni meri.

PODGORAIMA MAŠO TUDI ZA ITALIJANE.

Gorica, junija 1934. (Agis). — Znano je, da je poleg Furlanov priseljenih v Podgori tudi nekaj Italijanov. Ti so zahtevali zase posebno mašo s pridigom v italijansčini. Pozabili so namreč, ko se je cerkev popravljala in so pobiralci okoli vaščanov prispevka za to popravilo, so ti priseljenici brez izjeme zapirali vrata. Nihče ni hotel slišati o potrebah v cerkvi. Prispevke za popravilo so dajali le Slovenci. Na zahtevo Italijanov imajo zdaj poleg slovenske maše ob 6 zjutraj in ob 10 uri tudi ob 9 uri z italijansko pridigo. Da bi pa zahtevalo za to mašo zadostno dokazali za upravičeno, mora vsako nedeljo prisostvovati maši vse vojaštvo, koji priseljenih Italijanov je malo ali jih pride vsaj zelo malo v cerkev.

ČRNOVRŠKI ŽUPNIK KOVĀČIĆ KONFINIRAN NA PET LET

Gorica, 24 junija 1934. (Agis). — Črnovrški župnik Kovāčič, ki so ga pred tem arretirali in odpeljali v Gorico, je bil takoj postavljen pred konfinacijsko komisijo, ki ga je konfinirala za pet let. Točnejših vesti o njem nismo,

Toda Krn je tudi tedaj, pokrit z oblaki posiljal nad slavost sneg, dež, točo in strele.

Strokovnjaki so raziskovali ta primer, ki je vzbudil zanimanje tudi v svetu. Ugotovili so, da je pozročilo razrušenje spomenika strela. Krn sam je znan kot vrh, na katerem divlja zelo pogosto nevirthite in viharji in ki je tudi zahteval radi tega že mnogo človeških žrtev. Tudi so fašisti sami spoznali, da ni nihče drugi pozročitelj kot strela. Leto kasneje je bil spomenik ponovno poškodovan v nevirthi, tako da so ga moralni končno primerno zavarovati.

Svojega krvitnega postopanja nad Slovenci pa fašisti niso hoteli spoznati. Nad njimi leži to kot ena mnogih kritic, za katere bo zgodovina zahtevala računa.

(AGIS.)

ALOJZ RAŠETA OBSOJEN NA OSEM LET JEĆE

Vipava, junija 1934. (Agis) — Pred kakšnimi osmimi meseci je bil aretiran Rašeta Alojz, star 35 let, doma iz Slapa pri Vipavi osumljen protifašističnega delovanja. Pred kratkim pa je pršla vest, da je bil obsojen na osem let jeće.

Aretacija zaradi zastave na spomeniku v Oslavju

Ko je bil 27. maja vojvoda Aosta v Gorici, je visela na vojaškem spomeniku v Oslavju velika slovenska zastava. Bill so tudi raztreseni lističi, delani z domačo tiskarno, na katerih se je bralo: »Sloveni, ne čitajte Piccolo in Popolo di Trieste, ki sta največa sovražnika Slovencev«. Besedilo je imelo več slovnih pogreškov. Zaprtih je bilo iz Pevme kakih 20 fantov, od katerih so štiri obdržali kot osumljene. Ponoči, 3. junija, ko je spet visila v Oslavju laška trobojnica, so se v temi približali trije moški, da bi jo strgali. Atentatorji so bili trije Lahi: eden je bil čuvaj tamšnjega vojaškega pokopališča, drugi neki delovodja pri tamšnjih pokopališnih delih, tretji neki fašist! Kvestura je seveda potem brž izpustila one štiri osumljene Slovene. — (»Slovenec«).

ARETACIJA U SVETOJ LUCIJI

Trst, 26 junija 1934. — U Svetoj Luciji kod Telmina agenti Ovre su 17 o. mi. aretirali Grahela Valentina pok. Martina. Ne zna se što mu imputiraju, kao ni to kamo su ga odveli. Pri hapšenju su naveli da ga odvode radi političkih razloga. Do danas njegova rodbina nema o njemu glasa.

DEVET GODINA ZATVORA I 6.810 LIRA GLOBE ZA 3 KG KAFE I CIKORIJE

Trst, 26 junija 1934. — Pred goričkim sodom je ovih dana održana rasprava protiv trojice seliaka iz Bukova i to Franca Breliha 29 godina starog, Franca Stanklera 26 god. i Gabrijela Celika 20 godina starog. Optuženi su za pokušaj kontrabanda, a uhapšeni su blizu jugoslovenske grance i zapljenjeno im je oko 3 kg cikorije i kafe i nešto kuhana.

Svaki je osudjen na tri godine zatvora, 2270 lira globe i godinu dana policijske paske.

Zbog sukoba s milicionerom jedanaest mjeseci zatvora

Trst, junija 1934. — Pred ovdašnjim sodom osudjen je na 11 mjeseci zatvora Marcel Marušić, koji je bio optužen, da je jedne večeri, kad je bio zaustavljen od policijskog agenta Boniventra i milicioner Fratte došao s njima u sukob i izmatio ih obojicu.

SUROV NAPAD MILICNIKOV NA NASEGA ČLOVEKA IN SE ARETACIJA.
Idrija, 22. junija 1934. (Agis.) — V tukašnje zapore so pripeljali 50 letnega posestnika in gostilničarja Janeza Šemrova, doma iz Novega sveta pri Godoviču, ki so ga miličniki aretirali 19. t. m. Miličniki so napadli Šemrova in ga oklofutali na polju, ko jih je prošli, in svaril, naj mu ne delajo škodo. Odpeljali so ga v idrijske zapore, od koder se še ni vrnil. Postopanje miličnikov, ki stanujejo v Šemrovovi hiši in ki so naredili na njivi, ko so lovili sovo, veliko škodo, je obsojenja vredno.

Advokati dr. Brajša i dr. Gabršček

Izbrišani iz »Alba« advokata i prokuratora

Trst, junia 1934. — Trščanski »Il Popolo di Trieste«, donio je dne 20 junia jednu interesantnu vijest datiranu u Gorici. Ta vijest glasi:

»Kako smo več javili u svoje vreme Kraljevska Komisija Advokata našega grada izbrisala je iz popisa svojih članov advokata Franju Gabrščeka pok. Josipa zbog antinacionalne aktivnosti, koju je provodil v periodu prije svoje emigracije u Jugoslaviju. Sada Direktorij sindikata advokata i prokuratora prema zaključku o brisanju iz »alba« advokata donesenom 4. novembra 1933, zaključuje, da se Gabršček izbriše takoj iz »alba« prokuratora za okrug goričkog tribunala. Taj je zaključak odmah dostavljen Njegovoj Ekcelenciji generalnom Prokuratoru i Kr. Prokuratoru comm. Tripiani.

Analogan je zaključak Direktorij donio i s obzirom na advokata Stojana Brajšu, koji je, kako je poznato iselio u Jugoslaviju pred nekoliko godina. Direktorij, vidjeviš zaključak od 8. avgusta 1931 Kr. Komisije za kolegij advokata Gorice i apliciravši članove 17 i 37 Kr. zakonskog dekreta od 27. novembra 1933 br. 1578, rješio je, da se izbriše Brajša iz »alba« prokuratora za gorički kolegi. I zaključak donesen o Brajši javljen je Nj. Ekcelenciji generalnom Prokuratoru i Kr. Prokuratoru comm. Tripiani.

To javlja »Popolo«. Jasno je, da sve to ima samo formalni karakter, kad se uzme u obzir, da su i dr. Brajša i dr. Gabršček morali več ranije da prebjegnu u Jugoslaviju. Pitane je samo čemu je trebalo, da se sada samo formalnost obavljai i da se ti zaključci objavljuju u fašističkom glasilu?

VELIKI DRUŠTVENI ŠKANDAL NA RIJECI

Malverzacije riječkih fašističkih sudaca i državnih odvjetnika, u vezi sa švercom

Rijeka, junia 1934. U poslednje vremene vodilo se bezbroj procesa protiv švercerja. Pojava šverca, koja je u zadnje vrijeme na Rijeci i okolici uzela velikog maha sasme je razumljiva kad se uoči teško ekonomsko stanje i bijeda stanovnika mrtvoga grada. U Mrtvom gradu (Rijeka) šaputalo se već odavna o malverzacijama, koje su se dogadjale prigodom vodjenja tih procesa. Ta su šaputanja doprla i do ušiju fašističke nadzorne vlasti, koja je pred nekoliko dana poslala jednog inspektora. Taj je inspektor prisustvovao potajno na nekoliko švercerkih procesa i tako ustanovio, da su te glasine u mnogočem odgovarale istini. Rezultat istrage je taj, da je državni tužilac Ruffo smjesta suspendovan, a mnogi su suci i viši sudski činovnici premješteni, dok će svi procesi ove vrsti biti obnovljeni. — (c)

Miličunsko pronevjerjenje u tvornici torpeda na Rijeci

Rijeka, junia 1934. Odlukom fašističke vlade postavljen je riječki advokat g. Arig za opunomočenog posrednika kod kupopravljene akcije tvornice torpeda Wheited izmedju talijanske vlade i bivših nosilaca akcija. Pošto se nosilci tih akcija nalaze u inostranstvu, to je g. Arig bio u stanju da neprimjetno za talijanske vlasti zadržava velike iznose odredjene za isplatu tih dionica. Na diplomatke intervencije

dioničara povedena je istraga protiv g. Ariga i tako je ustanovljeno, da je on pronevjerio preko pet milijona lira. — Advokat Arig je uapšen i proveden u trščanski zator. Kako vidimo dakle malverzacije i pronevjerjenja imadu u fašističkoj Italiji veoma plodno tlo. — Pred kratko vrijeme imali smo pronevjerjenja u Opatiji, a sada smo osjetili tu fašističku blagodat i mi Riječani. — (e)

REVOLUCIONARNA ATMOSFERA V ITALIJI

Glasovi ljudstva, ki ne govore za fašizem

Trst, junija 1934. (Agis) Težko je zvrediti kaj se godi v sredini Italije. Zato so pa vesti, redke sicer, toliko bolj dragocene in po njih lahko s popolno prepričevalnostjo presodimo položaj, ki v Italiji vlada. Glasovi o uporih so vedno pogosteji. Iz vseh teh pa vidimo, da so le redki oni upori, ki jih vodijo moški. Nad njimi se oblasti znesajo na najkrutejši način. Tato so danes postale nositeljice upora ženske z otroki.

V Cremoni je velika skupina žen, zbrana pred »Casa della Rivoluzione«, protestirala in zahtevala: »Hočemo kruha za našo deco!« Policia, ki je bila poklicana je poseglja med razburjene ženske in jih mnogo zaprla. Obržala je v ječi le dve. Drugi dan pa je moralna, radi splošne nezadovoljstva, ki je zavladalo po mestu, spustiti tudi dve. Fašo pa je bil prisilen, da je vsaj deloma pomiril razburjeno in lačno ljudstvo, razdeliti med ljudi za prvo silo nekaj podpor v denarju in v naravi. Zgodilo se je to 11. in 12. maja.

Tribunale Speciale je ponovno odsodil 23-letnega antifašista Giancarla Paitetta, ki je bil malo prej izpuščen radi amnestije, na 21 let težke ječe.

V Milenu je v več tovarnah poskušalo delavstvo štrajkatati radi nerdenega plačevanja mezd. To pa so oblasti na najkrutejši način preprečile.

V nekem kraju pri Firenci je osem mladeničev odklonilo obnovitev vpisa v fa-

šistično stranko. Skušali so jih prisiliti k temu s klofutami, grožnjami in pretepanjem. Vse je bilo brezuspešno.

V Savoni so aretirali mnogo kovinskih delavcev. Bil je to eden uspehov OVRE.

Represalije nad prebivalstvom se še vedno vrše. Zapori v vasi so postali pretesni.

Zato so jih morali mnogo odpeljati v zapore v Finalborgu in tudi v Rim. Zaprti so obdolženi organiziranega protifašističnega delovanja.

22. maja so imeli v parku v Milenu otroci bale, okoli 200 po številu, vojaške vaje. Ko jim je ukazal vodja večkrat ponoviti isto vajo in so bili že vsi trudni, so se mu uprli. Vsi negovi napor, da bi jih disciplinirali so bili zaman, čeprav je to skušala vsak način doseči, ker ga je gledalo mnogo sprejalcev. Enemu izmed otrok so se zdeli vsi ti naporji smešni in se mu je v lice zasmehal, nakar ga je vodja oklofutal. Tedaj pa so vsi ostali navalili na vodjo in ga prisili v tek. Gledali so z zanimaljem in s simpatijami sprejeli to dejanje mladih.

Proti novemu znižanju plač in proti zvajanju cen živilom, so se pričeli ljudje že upirati. Prvi glasovi prihajajo iz Barija in Taranta. Med demonstranti so se opazile tudi črne srajce. Pri pomirjanju innožič so moralni pomagati tudi mornarji. Aretiranih je bilo nad 100 ljudi med njima tudi fašisti.

V nekem kraju pri Firenci je osem mladeničev odklonilo obnovitev vpisa v fa-

šistično stranko. Skušali so jih prisiliti k temu s klofutami, grožnjami in pretepanjem. Vse je bilo brezuspešno.

V Milenu je v več tovarnah poskušalo delavstvo štrajkatati radi nerdenega plačevanja mezd. To pa so oblasti na najkrutejši način preprečile.

V nekem kraju pri Firenci je osem mladeničev odklonilo obnovitev vpisa v fa-

KONCESIJE NIJEMCIMA U JUŽNOM TIROLU

Fašistička vlada je dozvolila da se u Južnom Tirolu mogu osnovati tečajevi za djecu osnovnih škola, u kojima će se podučavati njemački jezik četiri sata tjedno

ZASLUGA HITLERA ILI DOLFUSSA?

Poslije sastanka Hitlera i Mussolinija u Veneciji nekaj strani listovi, a i njemački listovi donijeli su vijest, da je Mussolinijeva vlada dozvolila u Južnom Tirolu obuku njemačkog jezika u privatnim školama i to po četiri sata na teden. O toj stvari javlja i pariški »Tempo« u svom broju od 21. o. m. Dopisnik »Tempo« iz Rima javlja:

»Razgovori u Mlecima donose svoje prve plodove: talijanska vlada odlučila je da prema pučanstvu Gornje Adige provodi liberalniju lingvističku politiku. Poznato je da su poslije rata u tom kraju njemačke škole bile zatvorene i zamijenjene talijanskim školama. Tom mjerom htjelo se što brže asimilirati anektirane krajeve i spriječiti da škole postanu ognjišta identiteta. Pa i privatna poduka na njemačkom jeziku bila je zabranjena. Ta mjeru se sada ukida. Režim ostaje i dalje na stajalištu da škola ne može biti nego talijanska i fašistička i da službeni jezik, u čitavom kraju, ne može biti nego jezik Dantea. Ali je ipak dozvolio da djeca mogu da upoznaju i jezik, koji su govorili njihovi djedovi. Ta mjeru je prikazana kao rekompenzacija za vjernost i lojalnost pučanstva.«

Tako prikazuje tu odluku Mussolinijevu pariški »Tempo«. Dne 13. junia pak razasla je školski »provoditore« u Trentu svinčnicima općina u bočenskoj provinciji cirkular, kojim ih upućuje, da je po odobrenju vlade dozvoljeno osnivanje privatnih škola i tečajeva za poduku djece u njemačkom jeziku. Te škole i tečajevi mogu da polaze djeca, koja su obvezana da polaze državnu ili autorizovanu talijansku osnovnu školu. U toj

okružnici precizirano je ko može i pod kojim se uslovima mogu osnivati te privatne škole za njemački jezik.

Talijanski antifašistički list »Giustizia e Libertà«, koji izlazi u Parizu, piše o toj Mussolinijevoj koncesiji Nijemicima u Južnom Tirolu pa kaže:

»Za slavensku manjinu u Julijskoj Krajini in grčku na Dodekanazu situacija ostaje nepromjenjena. Ta odložna razlika u tretiranju ilustrira najbolje metode i mentalitet fašizma, koji trguje s najsvetijim ljudskim pravima u političkim spekulacijama. Nadamo se, da će slavenska in grčka manjina započeti jednu novu i oštru agitaciju na internacionalnoj osnovi da reklamiraju iste koncesije, koje su učinjene Nijemicima. Mi ćemo ih u tome poduprijeti.«

B eč, 27. junia. Službena agencija austrijske vlade »Korbiro« saopćava: Talijanska vlada je nedavno odobrila uvođenje privatne nastave njemačkog jezika za stanovnike njemačke narodnosti u oblasti Alto Adige. Ovu odluku talijanske vlade, koju se gleda u njemačkim kulturnim interesa treba pozdraviti, pretstavljaju neki strani listovi kao rezultat nedavnog sastanaka Mussolinija s njemačkim državnim kancelarom g. Hitlerom. Nasuprot tome konstatuje se na osnovu službenih saopćenja, da je za taj ustupak molilo g. Mussolini austrijski kancelar dr. Dollfuss prilikom prošlogodišnjeg sastanka u Riccioneu i da je g. Mussolini tada obećao dru Dollfussu, da će usvojiti tu molbu. Treba pozdraviti činjenicu, da je odnos neposrednog ličnog prijateljstva, koji vlada izmedju talijanskog ministra predsjednika i austrijskog kancelara omogućio ovaj ustupak. (Na ovu ćemo se stvar u idućem broju još osvrnuti.)

Fašizem in šport

»Panem et circenses!« Ta klic rimskih množic je prodrl tudi med potomce ponosnega imperatorskega Rima. »Vogliamo parnel« se razlega po celiem apeninskem polotoku; razlega se vedno odločnje in upornej. A kruha ni! In moderni Cesar-Mussolini hoče udusiti klic po kruhu s posebnim sodiščem, z »Regine Coeli«, s peklenškim polotku.

»Panem et circenses!« »Kruha in igre!« Če kruha ni, imejte zabave in igre; zabave in igre v izobilu, zvrhan mernik, da bodo množice tike, kot je tiko sestrelan pes, ki gleda golo kost. Zato podpira fašizem sport in ga pospešuje z vsemi sredstvi. In tudi zato, da dokaže svetu da danešnji Italijani niso več tisti od Kobarida, temveč da so prerjeni, da so po fašizmu postali junaki, ki se postavijo ob vsak drug narod. Drugače ne moremo razumeti brzjavnega narocila Mussolinija Carneri, da mora zmagati v borbi proti tistem ameriškemu boksarju. Tudi zmaga nogometne reprezentance nad češkimi igralci bila že u naprej določena. Značilna je izjava vodje češkega moštva, da Italijani bodo gotovo zmagali, ker hočejo zmagati. Italijani sami so morali priznati, da je igra čeških igralcev bila boljša od talijanskih. Bog, več kdo bi ta tekma ispadla, že bi jo odigrali na neutralnem igrišču, recimo v Švicari, ali kje drugje. Koliko da fašizem na te zmage, najjasnejša izpicuje dejstvo, da so vsi igralci bili bogati obdarovani. Med drugim je vsak dobil tudi svoj luksuzni avto.

Fašizem je postavil na oltar čaščenja brutalnost, poveličuje moč pesti in bogato nagrajuje junake dneva; zato pa je duhovna kultura v fašistični Italiji prava pastorka. Profesorjem in učiteljem so znižali plače. Na neki tržaški sredini so ob zniženju plač profesorji tri dni zaporedoma briskrivali pouk in postajali po hodnikih. Tretjego dne so džaki v nekem razredu povprašali profesorje ali bodo sploh nadaljevali s poukom. Zagrenjeni profesor pa je dejal: »Saj v Italiji sloni vsesamō so na šport!«

POHOD GLADNIH NA RIM.</

MUSSOLINI GOVORI

Ljubljana, 23 junija 1934. (Agis). Z velikimi besedami, s še večjimi obljubami je nastopil fašizem svojo krvavo pot v Italiji. Ljudstvo ga je sprva pozdravilo. Tudi svet se mu je čudil. Odpuščal mu je celo nasilja, ki jih je fašizem vršil, če: vsaka revolucija zahteva žrtev, a v nekaj letih se bo že vse uredilo. Med tem je pa Mussolini grmel, govoril, obljubljal in obljubljal zlate čase, veliko Italijo bogato, polno kruha, zapiral »izdajalce«, strejal v hrbot. Tekla so leta, eno, dve, pet, deset in še več. Nebesa na italijanski zemlji pa so se oddaljevala. Ljudstvo je pričelo spoznavati in je spoznalo, da je spet oslepjeno. Pričelo je zahtevati od fašizma računa za njegovo naddesetletno delovanje. Ljudski glas, glas prevaranju, zatrt že v kali s silo bajonetov in mitraljez, je zahteval to in čuti ga je moral tudi »duce«.

Temu glasu je odgovarjal Mussolini z govorom, ki ga je imel pred časom v parlamentu. Zato je bil ta govor drugačen kot navadno, in takih stvari od njega do sedaj nismo bili vajeni čuti. Nekateri časopisi smatrajo ta govor kot velikanski umik, kot konec slavospevov »uspelom«, kot konec pesmi triumfov. Govoril je: — Naša trgovinska bilanca kaže slabu in če bo šlo tako dalje bomo imeli v njej koncem leta razliko od treh milijard. — Še leta 1930 je govoril (da je potem lahko znižal delavcem plače), da bo znižanjem plač favoriziran izvoz, dokler ne bo trgovinska bilanca aktivna. Med tem pa je padel izvoz od 22 milijard v letu 1929, na 7 milijard v letu 1933, izvoz pa od 15 milijard v letu 1929, na 6 milijard v letu 1933.

V letih od 1914 do danes imamo 77 milijard novih dolgov — tu se je duceju zataknili jezik. Mislij je na dolgove, ki so jih napravili po letu 1922. Mussolini je stopnjeval: — Kdor ima plačo, je danes privilegiran. Zadnjekrat smo oprostili zniženja plač one, ki nimajo nad 500 lir mesečno. Toda sedaj je znižanje plač neobhodno potrebno. Ne smemo več staviti povdaska na višino plače. Glavna naloga fašista danes je, da reče delavcu: prenesi žrtev znižanja plače, ker le to bo pripomoglo, da bomo vzdržali bitko na mednarodnem tržišču. Dalje bo še treba reči ljudem, da naj imajo malo manj zahtev, ker je hčerejo toliko stvari: zdravnika, veterinarja, babico, učitelja, učiteljico ter čedno številce občinskih čuvajev z bleščico uniformo, ie treba za vse to denarja in vse to mnogo stane. Da je tako, pa mi nismo krivi. Ves svet živi danes pod istimi prilikami, križa je danes svetovna. Rekel je še dobesed: »Ad un certo punto, l' acqua arriva alla gola ed allora bisogna fare delle economie.« (Te »economie« so nam že znane, o njih nam ni treba razpravljati). — Človeku se zdi čudno, kot bere in zve, da prihajajo te besede iz ust duceja, od onega duceja, ki je obetaj raj na zemlji. Komentar k temu bi morda le poslabšal vtis, ki ga vsakdo sam dobil. Jasno postare sedaj vsaj eno: dokler je šlo dobro in je bil še uspeh. Je bila to zasluga fašizma. Danes pa je vsega kriva »la crisi mondiale — svetovna križa«. Lepo se to sliši in tudi izgovor ni tako slab. Kljub temu se moramo mi na vsak način vzdržati, ti delavec pa plačaj in trpi, da bomo lahko prilagodili cene mednarodnemu trgu in da bomo lahko z njim tekmovali.

Za leto 1933-1934 nismo programu za javna dela. Tudi v letu 1934-1935 ne bo posebnih kreditov za to. Za pet let ni v načrtu nobenih večjih stvari. Umik je s tem, rekel bi lahko, popolen. Ne le, da so zgnile iz govora besede o boljših plačah, ampak izginala je celo iz govora ona fraza o blagoslovu »javnih del«, s katero s v Italiji uganjali tako demagogijo kot nikjer. Doživela je polom. Pred časom je tudi Anglija ukinila vsa javna dela, ker je spoznala, da državi to ne bo moglo pristeti drugega, kot škodo. Vsa zasebna podjetja in zasebna podjetnost pri tem propada, delavec si radi zelo majhnega zasluga pri takih javnih delih, ne more rabaviti nicesar. Gospodarstvo države je med seboj zelo povezano. Pri takih motnjah se stres celo zgradba vsega državnega gospodarstva. (Še so »javna dela«, ki jih izvaja fašizem in to po naših krajih, zlasti ob vsej meji. Ta pa spadajo v drugi del govora, ko razpravlja Mussolini o vojaških stvareh).

Zdaj pa preidemo lahko k tako zanimivemu trenutku. Mussolinijevga govoru! — Tovarne bodo delale, industrija bo zaposlena z deli vojaškega značaja. Obnovili bomo zračno floto z vsoto, ki sega v eno miljardo. Stroški za vojsko znašajo sedaj 4 milijarde 692 milijone lir. (Od 884 milijonov pred vojno. V resnicu pa sega sedaj nad 7 milijard. Op.). Te vsote so svete ter se o njih ne sme razpravljati. Bojevanje le lastnost moškega, kot je materinstvo lastnost ženske. Vojna je božanskega izvora. V trajen mir ne verujem. — To so bile besede, ki naj bi dale izhoda vsemu, kar se je hudega nateklo nad ubogovo fašistično Italijo. In te besede so bile še vredne duceja. Razkrinkal se je s tem kot najnevarenji provokator bodoče imperialistične vojne.

Mussolini je govoril drugače kot navadno. Toda pred resnicu si je še vedno zapisal oči: — Globlje ne moremo več parati; a na tem lahko ostanemo dali časa. Zdaj smo na višku krize. Lahko se sklepa, da dalje ne bo šlo; tudi bi to imelo zelo težke posledice. Prepričani smo lahko, da bodo zoper prišli časi uspevanja. Za enkrat sta dani le še dve možnosti: ali da ostanemo dolgo tako, ali pa da pričnemo znova stopnjeno živeti. — Kako si predstavlja to življenje le pokazal fašizem v svojem naddesetletnem vladanju. Tudi govor je do-

FINANSIJSKA KATASTROFA FAŠISTIČKE ITALIJE

GUGLIELMO FERRERO PRORIČE SKORI SLOM FAŠISTIČKOG REŽIMA

Guglielmo Ferrero, veliki talijanski misilac, profesor univerze i političar u emigraciji napisao je za antifašističke listove ovaj vrlo interesantan i autoritativni članak, koji baca jasno svjetlo na pravo stanje Mussolinijeva režima.

Dne 28 maja g. Mussolini je održao u parlamentu jedan dug govor kome Evropa nije posvetila pažnjo koju on zasluguje. U tome govoru ima dva pasusa koji treba da budu područeni i komentarišani, jer oni nam pružaju dokument od izvanredne važnosti.

Evo jednog od ta dva pasusa:

»Oni koji još govore o nekoj liberalnoj ekonomiji nagone me da se smijem — da se smijem ili plačem, ili oboje zajedno.

TRI ČETVRTINE ITALIJANSKE EKONOMIJE, INDUSTRIJSKE I POLJOPRIVREDNE, NA TERETU SU DRZAVE.

I kad bih htio (a ja to neču) da uvedem državni kapitalizam, što je suprotno liberalizmu, imao bih potrebe, dovoljne i objektivne uslove da to učinim«.

DRŽAVNI KAPITALIZAM, TO JE BOLJEVIZAM. Šta znači ovaj pasus? Država, to je jedna riječ. Talijanska država, kao i sve druge države, nema nikakvo bogatstvo koje bi bilo njenje vlastito i sa kojim bi ona mogla pomagati industriju ili poljoprivredu.

SVA SREDSTVA KOJIMA RASPOLAŽE, DRŽAVA UZIMA OD NARODA U VIDU POREZA.

Ovaj mussolinijevski tekst znači dakle da talijanska država omogućava danas život za tri četvrtine talijanske poljoprivrede i industrije pomoći subvencijama i protekcijama; i da ona crije sredstva za subvencioniranje i proteziranje ovih bankrotskih prierednih granica onog još zdravog dijela zemlje, to jest iz one četvrtine poljoprivrede i industrijske ekonomije, koja živi od svojih proizvodjačkih snaga.

Imao sam više puta prilike da kažem, da su rat i posljeratno doba, uključujući ovde i fašističku upravu, konačno stavili Italiju u najtežu ekonomsku situaciju u njoj istoriji.

ALI NIKAD NISAM PREPOSTAVLJAJO DA JE SITUACIJA BILA TAKO OCJENA KAKO JE SEF VLADE PRIKAZUJE.

Zaključio sam približno da je polovina zemaljskog bogatstva uništena u toku poslednjih dvadeset godina: to mi je več izgledalo jedna hiperbolična katastrofa.

Niko nije pozvaniji da poznae bolje pravo stanje talijanske ekonomije nego predsjednik vlade; a nije moguće da je on pretjerivo govoriti tako pesimistički u parlamentu. To je totalna propast.

ITALIJA JE POJELA TRI ČETVRTINE SVOGA KAPITALA I ŽIVI OD JEDNE ČETVRTINE KOJA JOJ JE OSTALA.

Nije teško predvidjeti da će ona i nju pojesti za nekoliko godina. Ona liči na bolesnika koji diše samo polovinom pluha.

Šta je uzrok toj nesreći? »Opšta kriza«, odgovara u svome govoru g. Mussolini. Ali kriza je jedna neodredjena riječ, koju treba precizirati. Propast Italije je samo jedan neobično težak slučaj bolesti koja je zajednička skoro svima državama i koja je izazvala opštu krizu:

STRAHOVITO RASIPANJE PREDNOG BOGATSTVA, KOJE JE IZAZVANO RATOVIMA I REVOLUCIJAMA, KOJI VEC CETVRT VJEKA UZNEMIRUJU NASU PLAVNETU.

Cijeli svijet več dvadeset godina živi od svoga kapitala;

ITALIJA JE UCINILA KAO I OSTATI SVIJET, ALI ONA JE DUBLJE ZAGRIZLA SVOJ KAPITAL, JER ONA JE, PO RIJEĆIMA SEFA VLADE, VEC POJELA ZA TRI ČETVRTINE.

Zaključak, koji se nameće je očevidan. Moje je mišljenje ovo: da Italija nije izvršila državni udar 1922 i 1925, več da je izdržala režim u kome bi još imala jednu relativnu slobodu diskusije i izvjesnu kontrolu rasipanje bogatstva bilo bi manje. Ali ovo se gledište može diskutovati. Ono što je na protiv nesumnjivo, to je da je čak i star režim nastavio bez ikakvog poboljšanja, rapskustvo ne bi bilo veće nego što je bilo.

Teško je zamisliti jedan režim koji bi mogao ići dalje nego što je totalna ruina pred kojom se nalazi sada fašistička vlada. Za

voli jasno povedal: če bi mu vse spodlete, si je ohranil fašizem kot izhod vojno. Zato mora biti armada populna nedotaknjena. Ljudstvo naj potpri in naj prenese še to, kar je treba, da lahko vzdržimo. Postane naj narod sužnjev, sestradan, narod vojakov, strumnih, poslušnih na prvi klic. Mizerija kot vsakodnevna resnica, vojna kot upanje!

Kaj naj danes še pričakuje Italijani od fašizma? Dana jim je bila jasna beseda iz ust vodja samega. Ta je tudi potrdil s tem polom fašistične diktature. Govor je postal jasno izpoved o nemožnosti reševanja življenjskih problemov, ki jih zahteva danšnji čas, s fašizmom. Laži s katerimi so varali ljudstvo so se odkrile v vsej svoji goloti. Ali je torej reševanje iz tega položaja mogoče na način, kot ga hoče fašizem izvesti? V govoru je to jasno navedano, a tudi če bi ne bilo, nam je način reševanja

što je onda izvršena revolucija 1922, kad rezultat treba da bude isti?

JEDNA DIKTATURA BILA BI OPRAVDANA, AKO BI ONA POSLIJE RATA MOGLA SPASI ZEMLJU OD PROPASTI.

Izjava šefu fašističke vlade dokazuje da u najpočoljnijoj pretpostavci za fašistički režim državni udari od 1922 i 1925 nisu poslužili ničemu. Propast kojoj je išao u sretre režim prije 1922, ipak se dogodila.

Drugi pasus Mussolinijevog govora je slijedi:

Ja vjerujem da treba otjerati iz glave misao da se doba prosperiteta može opet vratiti: prosperitet koji je postao ideal života, kao da ljudi nemaju drugog posla nego da nagomilavaju novac. Mi vjerojatno idemo k jednom čovječanstvu koje će biti nivelišano na jednom nižem planu. Ne treba se zbog toga alarmirati. To novo čovječanstvo moći će biti veoma jako, sposobno za asketizam i heroizam koji mi ne možemo čak ni zmisiliti u ovom trenutku.

Ja vjerujem da ima istine u ovim mislima. Vjerojatno je da će svijet upoznati doba mršavih krava. Isto tako, nesumnjivo je da će ljudi moći učiniti velike stvari i u jednom dobu siromaštva. Ali oni neće moći održavati jednu političku organizaciju koja po obimu i po troškovima postaje sve veća. Dakle, cjeplukna fašistička politika teži jednom rapidnom razvijanju funkcije, protjeriva i moti države. Govor koji analiziramo je dokaz za to.

TREBA SAMO PROCITATI ONO ŠTO JE REČENO O VOJNIM IZDACIMA, KOJI SU UDVOSTRUCENI U POREDJENJU SA PREDRATNIM PERIODOM.

Kako može jedna zemlja, čije je bogatstvo smanjeno za tri četvrtine, omogućiti život jednoj državi koja troši više nego duplo za civilne potrebe da to vojsku? Jedno doba asketizma ne može se pomiriti sa jednom luksuznom državom. I kako će se moći jedno stanovništvo, koje je u sve većoj bijesti, a da se ne vrati u stanje varvarstva?

Rat i posljeratno doba, podrazumijevajući i fašističku upravu, potpuno su ruinirali Italiju.

ITALIJA SE NALAZI U JEDNOJ SITUACIJI IZ KOJE, — IZUZEV NEKOGUDA — NE VIDI SE KAKO MOZE IZACI A DA NE UNISTI POTPUNO SADASNU POLITICU ORGANIZACIJU I DA NE IZLOZI STRASNIM ZRTVAMA JEDNU ILI DVije GENERACIJE.

Mi smo danas primorani da ovu jedinstvenu situaciju u istoriji konstatujemo jednom službenom izjavom samog šefu vlade.

ZBOG TOGA BI SVIJET TREBALO DA SE RIJESI DA NAJZAD MALO OZBILJNIJE PROUČI ONO ŠTO SE DEŠAVA NA APENINSKOM POLUOSTRVU, AKO ŽELI DA ZNA KUDA IDE.

Bolest koja je dovela Italiju u jednu tako ozbiljnu situaciju je opšta; sve države pate od nje, samo u različitim stepenom; krize koje će Italija pretrpiti iste su koje će proći mnoge države oko ne uspiju da bolje nego Italija reagiraju protiv kobnih sila koje več sada počinju da ih pritisnu.

Zbog toga bili preporučio da se pročita knjizica »Italia«, koju je Egidio Reale objavio u Parizu. To je sa »Korporativnom Ekonomijom« od g. Rozenštaka Franka jedna od rijetkih publikacija o Italiji u toku poslednjih godina i od koje čovjek kad je pročita može imati koristi. Reale, koji je eminentni novinar, pripada eliti emigracije koja živi u Svajcarskoj. On poznae dobro svoju zemlju i njene patnje. I on ima dosta proučljivosti i patriotizma da ih može pružiti i izložiti, a da ne podlegne uticaju svojih osjećanja, koja su uostalom legitimna.

GUGLIELMO FERRERO.

PROSJACENJE V TRSTU PREPOVE-DANO.

Trst, junija 1934. (Agis.) — V tržaških zaporih je čim dalje več jetnikov, ki so obsojeni radi beračenja. Vsa kogar, gi da dobijo, da berači in prosi, pa četudi je brez roke ali pa brez noge, star ali pa mlađ, vsakega aretrirajo in ga obsodijo od 15 dni do 3 mesecev zaporja. Aretrancem zabičujejo, da je v fašistični Italiji dovolj kruha za vse in zato je beračenje prepovedano.

jasen. Ali ne smemo z upravičenjem zato pričakovati še hujšega izmogavania ljudskih mas in še bujšega nasilja. Ali ni ta govor preludij k še hujšemu kot kar se je doslej dogajalo. Tako se bo nad našim ljudstvom izmučenim, a od trpljenja utrijetim, zavihtel še znova bić, da ga popolnoma uniči. Verujemo v njegovo moč in v njegovo zmago! Kdo ve, če se ta bić, po dogodkih zadnjega časa sodeč že ne vihti.

Varljive tančice slave in triumfa, ki so se ob prvih trenutnih spletih okoli ducejeve »zagotonite in velike osebnosti, se daunes razblinjajo. Določa se mesto v zgodovini tudi za Mussolinija, vendar na je še vedno možno dvoje ali mu bo določeno mesto velikega trageda, ali velikega norca, kot pravi za Hitlerja Beverley Nichols. Enod od teh dveh mest bo gotovo njegovo. V rimski zgodovini imamo že podobe za eno i drugo.

CAV. UFF. SENIOR GRAZIOLI EMILIO KLOFTA

Trst, 24. junija 1934. (Agis). — Šele sedaj lahko poročamo o nekaterih podrobnostih iz časa, ko je imel Mussolini govor v Rimu dne 18. marca t. l. in katerega so morale prenašati vse italijanske radioodajne postaje. Po vseh in trgh, v mestih in zadnjih hribovskih kočah so morali poslušati ducejev govor pod pretnjami miličce. »Istra« je že poročala, da so ob tej prilici bile izvršene

PREGOVORI O AUSTRIJSKOJ SLOBODNOJ ZONI U TRSTU

Trst, juna 1934. U pregovorima koji su ovih dana vodjeni u Trstu između talijanskih i austrijskih delegata pod vodstvom austrijskog ministra trgovine Stockingera i talijanskog državnog podsekretara u ministarstvu korporacija Asquinija, postignut je načelan sporazum i u pogledu tehničkog uređenja austrijske slobodne zone u Trstu. Za organizaciju ove zone u tršćanskem pristaništu imaju još da se izrade pravilnici i da se posvršavaju izvjesni tehnički poslovi na terenu.

Austrijska vlada, u vezi s ovim, otvorila je u Trstu svoj generalni konzulat i za generalnog konzula imenovan je poznatiji vodja austrijskih Heimwehra dr. Steidle. Niemu su date punomoći da nastavi pregovore sa talijanskim vlastima i upravom autonomnog preduzeća javnih slobodnih carinskih stovarišta u Trstu za razgraničenje austrijske slobodne zone u tršćanskem pristaništu.

Privredni sporazumi, koje je Italija zaključila sa Austrijom i Madžarskom 14. maja u Rimu, na osnovu poznatih protokola, koje su potpisali Mussolini, Dollfuss i Gömbös, utvrđuju između ostalog i organizaciju austrijske slobodne zone u Trstu. Politička strana ovog pitanja riješena je tim sporazumom i sada su austrijski ministar Stockinger i talijanski državni potsekretar Asquini, za vrijeme svoga dnevnog boravka u Trstu, regulisali ovo pitanje i sa ekonomskog gledišta. Ostaje još da se na terenu povuče granica austrijske slobodne zone, koja će biti smještena u istočnom bazenu tršćanskog »Puta franco«.

Talijanska vlada ustupa Austriji ovaj bazen u tršćanskem pristaništu. Austrijska će vlada u tom bazenu moći da otvorí svoju carinarnicu za kontrolisanje austrijske uvozne i izvozne trgovine koja će prolaziti kroz austrijsku slobodnu zonu u Trstu. Talijanska vlada je već dala znatne tarifne olakšice za prevoz trgovacke robe na svojim željeznicama, koja će se u Austriju uvoziti ili izvoziti preko Trsta.

»Popolo d'Italia« donosi jednu izjavu austrijskog ministra Stockingera, u kojoj on podvlači da Austria po geografskom položaju gravitira na Trst, jer je Beč udaljen od Trsta nekih 600 kilometara, a od Hamburga i drugih sjevernih luka, koje bi htjele da konkurišu Trstu, austrijska prijestolnica je udaljena 1000 kilometara. Ovu izjavu »Popolo d'Italia« uzima kao dokaz da Trst može ponovno da poštane najvažniji pomorski emporij ne samo za Austriju, nego i za cijelu Srednju Evropu. Vodenii putevi, kaže, ne mogu konkurirati Trstu, jer talijanska vlada je spremna da da zainteresovanima na svojim željeznicama znate tarifne olakšice, koje uspiješno mogu da paralizuju leđtinu prevoza koji se vrši vodenim putevima. Te olakšice Italija je već dala Austriji i tako je Austria, po mišljenju Mussolinijevog lista, ponovno ušla u geografski sistem Južne Europe. Trstu se time vraća ona funkcija, koju je prije rata imao kao ekonomski centar bivše Austro-Ugarske monarhije. Italija, kao velika pomorska sila, najspremneje otvara stare privredne puteve ne samo Austriji nego i Madžarskoj, koje su poslije rata ostale bez mora. Životne mogućnosti Austrije nalaze se na jugu, a ne na sjeveru, jer ova zemlja je nerazdruživo vezana za Jadran, pa, kao što čak historija starog Rima svjedoči, Austria spada u sferu mediteranske civilizacije.

Kako bijedno svršavaju nekad dobro stojeći tršćanski trgovci

Trst, juna 1934. — Tršćanski trgovaci stalež doživio je katastrofu kakvoj se nije nikada nadao. Mnogi prosvjaci, koji se danas vide na tršćanskim ulicama, nekada su bili ugledni tršćanski trgovci. A koliko ih je počinilo samoubjstvo... Sad je neki dan pred tršćanskim sudom osudjen na 45 dana dana zatvora sedamdesetgodišnji starac Herman Gril, zbog toga, jer je na njega pala sumnja, da je iz jednog automobila pred kavanom »Tergesteo« ukrao kaput, koji je bio vlasništvo riječkog viceprefekta. Posumnjalo se na njega, jer je njemu bilo povjerenovo da čuva automobil. On se naime bavio time, da za malu milostinju čuva automobile pred kavanom. A ranije je on dolazio u »Tergesteo« kao gospodin, kao član onoga trgovackog društva, koje je u glavnim i posjećivalo tu tradicionalnu trgovacku kavunu. To kaže i »Piccolo« u svom izvještaju o tom procesu.

Trgovacki odnosi izmedju Jugoslavije i Italije

Trst, juna 1934. — Prema informacijama, koje objavljuje rimska »Agenzia Di Roma« u prva tri mjeseca ove godine izvoz iz Jugoslavije u Italiju iznosio je 200 milijuna dinara, dok je u prva tri mjeseca lanske godine izvoz iz Jugoslavije u Italiju iznosio samo 150 milijuna dinara. Izvoz iz Italije u Jugoslaviju iznosio je u prva tri mjeseca ove godine za 150 milijuna dinara robe, dok je u prva tri mjeseca lanske godine iznosio samo 102 milijuna. Trgovacka bilanca popravila se sa 48 na 60 milijuna aktive u korist Jugoslavije. Interesantno je da izvoz iz Jugoslavije u Italiju raste dok na primjer prama nemki drugima državama pada. Znači, da Italiji kovenira kupovanje u Jugoslaviji.

Italija sprema rat!

Užurbanost na oboružavanju i utvrđivanju granice

DOPREMA TOPOVA I MUNICIJE NA GRANICU.

Rijeka, juna 1934. Pred desetak dana dopremljena su na granicu između Bistrice i Matulja četiri dugačka vlaka puna municije i topova. Kod svakog vagona stoji po jedan vojnik sa nataknutim bodom. Kako se vidi, Italija se dobro sprema za razoružanje. Izgleda, da je taj ratni materijal namijenjen utvrđivanju Učke. — (c)

VJEZBE SA NOVIM TIPOVIMA BOJIH AUTOMOBILA KOD JUGOSLOVENSKE GRANICE.

Rijeka, juna 1934. Ovih dana održavali su Talijani manevre kraj same granice sa nekoliko kolona automobila na kojima su montirani topovi srednjeg kalibra. Ti se topovi dadu za nekoliko časaka spremiti za borbu. Kod tih su manevra bili svi vojnici opremljeni plinskim maskama. — (c)

VOJNIK PUCA NA PROLAZNIKE.

Rijeka, juna 1934. U nedjelju, 17. o. m. u noći desio se na Rijeci ovaj slučaj. Jedan stranac, Nijemac, idući svojom kuću, prolazio je ulicom sa svojim

jom suprugom kraj kasarne 53. reg. fant, »Lombardia« na Monte Grappa. Vojnik, koji je bio na strazi, čuo je nekakav razgovor, te držeći da se neko šulja oko kasarne, povikao je da stanu. Stranci, koji nisu razumjeli talijanskog jezika, nisu obraćali pažnju na vikanje vojnika i prosljedili su svojim putem i ne znajući, da vojnik više na njih. Vojnik je na to počeo pucati, čuo se vrišak. Metak je pogodio gospodju u lijevu ruku i teže je ranio. Na njezinu zapomaganje sakupilo se mnogo svijeta, koji je sa čudjenjem komentirao neobican dogadjaj. Pozvan je auto prve pomoći, koji je ranjenu ženu odvezao u bolnicu. Vidi se, da je vojnik imao strogi nalog da paziti na svakoga koji se približi kasarni. U strahu su velike oči. Ovo nas potiske na slučaj, koji se dogodio u Kastavštini. Talijanski su vojnici jedne noći otvorili paljbu, jer su čuli šušanj. Pucali su cijelu noć držeći da su jugoslovenski komite prešli granicu, a kad su u jutro pretražili teren, našli su jednu kravu svu izreštanu mrcima. — (c)

Sumnjivi manevri talijanske ratne mornarice

Predavanjem zastava krstaricama »Bolzano«, »Gorizia« i »Pola« manifestuje se nepovredivost novih talijanskih granica i talijanski karakter Julijanske Krajine i Južnog Tirola

Trst, juna 1934. — Poslije smotre talijanske ratne mornarice u Tarantu, u kojoj su uzele učešća obje eskadre talijanske flote i nekoliko brodova koji sačinjavaju odvojene mornaričke divizije, tako da je prilikom ove smotre bila koncentrisana u Tarantu skoro sva talijanska ratna flota, otpočela je projektovana mornarička manifestacija na Jadranu. Talijanski ratni brodovi zaplovili su Jadranom da uzmu učešća u pomorskim paradama u Veneciji, Trstu i Puli, gdje će na svečan način biti predane bojne zastave novim krstaricama »Bolzano«, »Gorizia« i »Pola«. Bojna zastava namjenjena krstarici »Bolzano« bit će donjete iz Bozena, glavnog mesta Južnog Tirola, u Veneciju. Naročita deputacija predstavnika fašističkih općina i organizacija u Južnom Tirolu doputovali su na Jadranu da ovoj zastavi predaju krstarici »Bolzano«, koja nosi talijanizovano ime Bozena. Ova zastava, kao i one druge dvije, od kojih će jednu fašistički predstavnici Gorice predati u Trstu krstarici »Gorizia«, a drugu će u Puli istarski fašisti darovati krstarici

»Poli«, pretstavljat će, tvrde fašistički listovi, veliki simbol i odlučnu opomenu da su granice Italije nepovredive i sveće da nove pokrajine Italije u političko-etičkom i kulturnom pogledu imaju izraziti talijanski karakter.

Ova manifestacija, dolazi neposredno poslije sastanka Mussolinija i Hitlera u Veneciji i baš u času kad u Jadran dolazi engleska sredozemna flota. Pada u oči da je za vrijeme bavljenja Hitlera u Veneciji bilo ukotvljeno pred Venecijom trinaest motornih talijanskih ratnih brodova, među kojima i krstarica »Bolzano«. Značaj ove pomorske manifestacije povećava nesumnjivo i odluka talijanske vlade da se odmah pristupi gradnji dva nova hiperdrednota.

Na putu za Sjeverni Jadran talijanska ratna flota plove u grupama, od kojih je jedna grupa koja se nalazi u sastavu prve eskadre zaplovila iz Taranta prema obali Albanije. Ova grupa od dvadeset talijanskih ratnih brodova sinoć je stigla pred Drac, gdje se ukotvila.

U svjetskom ratu Italija se poka-zala neobično nesposobnom

Interesantni podaci iz jedne rasprave generala Nikolića

U beogradskom »Vremenu« izšao je niz vrlo interesantnih članka o prošlosti rata iz pera odličnog stručnjaka brigadnog generala Stojana Nikolića. Na jednom mjestu piše o borbama na talijansko-austrijskom frontu, pa iznosi ove zanimive podatke, koji mogu da budu vrlo značajni i s obzirom na ratničku uzurbanost sadašnje Italije,

Krajnje pipav, oprezan, neenergičan i neodlučan rad daleko nadmoćnije talijanske armije, u početku rata, bio je glavni uzrok njenog neuspjeha, a taj se uzrok ne može ničim pravdati. Ugroženi bok i pozadinu iz Trentina, kao što smo napred vidjeli, bili su obezbjedjeni jakom snagom talijanske armije.

U kratkom izlaganju činjenice t. zv. četiri bitku na Soči, koje su se desile u toku 1915 godine do otstupanja srpske vojske, najbolje će se vidjeti uzroci neuspjeha talijanske vojske.

Prije objave rata kod Venecije bilo je koncentrisano 24 pješadijske i 4 konjičke divizije.

Na sam dan objave rata na frontu prema Soči Talijani su imali 215 bataljona, 221 bateriju, 55 eskadrona protiv 26 i po bataljona, 13 baterija i 4 i po eskadrona austro-ugarskih, koji su većim dijelom bili sastavljeni od landskumskih trupa.

Ovi brojevi najjasnije pokazuju, kake su rezultate mogli da postignu Talijani, da su odmah po objavi rata preduzeli snažnu, energičnu i odlučnu ofenzivu.

Prvu bitku na Soči biju od 28. junu do 6. jula 1915 godine, na mjesec i više dana po objavi rata. Pa i ovu prvu bitku na Soči nebili na cijelom Sočkom frontu, već samo na njegovom desnom krilu: Doberdobska visoravan — Gorički mostobran. Blagodareći neaktivnosti talijanske na Soči, za čitav mjesec dana neprijatelj je bio u stanju, da na ovom ugroženom dijelu fronta dovede pojačanje i posjedne ga snagom, koja je bila duplo jača (52 bataljona), od snaže, koja je na dan objave rata bila na cijelom Sočkom frontu. Talijani, koji su napadali pomenuti front sa 8-9 di-

vizija i nadmoćnjom artiljerijom, pretrpjeli su neuspjeh.

Drugu bitku na Soči Talijani biju od 18. jula do 2. augusta 1915 godine. Ovu bitku biju na cijelom Sočkom frontu, od Krna do mora, II i III talijanska armija od 23 divizije, pojačana bersljerima i alpincima, ukupno oko 310 bataljona, protiv 10, kasnije 11 austrijskih divizija. I u ovoj drugoj bitci Talijani ne postižu nikakav veći uspjeh, sem austrijskih linija. Gubici talijanski su osetni i penju se na 100.000 ljudi.

Treću i četvrtu bitku na cijelom frontu na Soči Talijani biju od 18. oktobra do 11. decembra 1915 godine. U bitku uvođe 26 pojačanih divizija — 345 bataljona, protiv 13 austrijskih divizija — 159 bataljona. U ovim bitkama Talijani nisu zadobili nikakvog uspjeha. Treći i četvrti bitki na cijelom frontu na Soči, u kojima je bila učestvovana 150.000 ljudi.

Iz ovog kratkog izlaganja može se jasno vidjeti, da su talijanske trupe redovno bile nadmoćnije dva i više puta od austrijskih trupa, pa ipak nisu zadobile skoro nikakve uspjeh. Propušteni momenti prvih dana rata, kao i neodlučan rad tada, kada se imalo najviše izgleda na uspjeh, osvetili su se Talijanima. Front na Soči sve se više ojačavao i organizovao za otpor.

Iz gornjih činjenica može se i to vidjeti, da je konstatacija da su talijanske armije na Soči zadržale nepomično protivničke snage, nepravilna. Obratno, daleko slabija austrijska armija na Soči zadržala je daleko snažniju talijansku armiju, koju je neutralisala u pogledu ofenzivne akcije tako, da se njeni dejstvo i pomoć, na drugim frontovima saveznika iz Antante, nisu osećali!

NESREĆA OB MEJI.

Idrija, 25. junija 1934. (Agis). — Pri utrjevalnih delih ob meji poleg Godovića se je pretekli teden ponesrečil neki talijanski delavec pri raztrelejanju. Pravijo, da je sovaščan delavac, ki ga je ubil drog ob meji. Ponesrečenca so z avtom prepeljali v njegov rojstni kraj. V Godoviću so mu nabrali cvjetja in ga spremili skozi vas vsi delavci, zato z avtom prepeljali v njegov rojstni kraj.

HITLEROV LIST O NASILNI FAŠISTIČNI POLITIKI V JULIJSKI KRAJINI

O odnošajih Francije, Italije in Jugoslavije prinaša glavni Hitlerov organ »Völkischer Beobachter« ki ishaja v Berlinu članek:

Glasilo nemške vlade se je spravilo s čudovito odkritosrčnostjo na Italiju, češ, da je napravila na Balkanu in v Podunavju neodustoljive grehe, ki so omogočili sedanjo ofenzivo francoske diplomacije in ki bi znali Italijo spraviti v položaj, da se bo morala ukloniti francoskim predlogom o trozvezji med Francijo, Jugoslavijo in Italijo. »Völkischer Beobachter« pa se tolazi, da do tega ne bo prišlo, ne po zaslugi Italije, marveč zaradi trdnega odločnilnega stališča Jugoslavije, ki noče ničesar slisati o pogajanju z Italijo, dokler ne bo premenila svoje nasilne politike v Julijskoj Krajini, Bokareška konferenca da je to stališče tudi osvojila Torej Italije ni izgubljena za Nemčijo, ker je ne bo mogoče vključiti v zvezni sistem Francije.

JUGOSLAVIJA I MANJINE

NJEMAČKI LIST »DER AUSLANDDEUTSCHE« O JUGOSLAVENIMA U ITALIJI.

Poznata njemačka revija »Der Auslanddeutsche«, koja se bavi pitanjem njemačkih manjina u inostranstvu, donosi u svom 6. broju za junij veliki članak Franza Riedla o Jugoslaviji i njegovim problemima. Medju ostalim u tom je članku rečeno: »Iznenadjujuće mali broj Italijana — 0.1 posto — dokazuje neosnovanost talijanskog tvrdjenja o talijansku istočnu obalu Jadranu. A početka, s druge strane jugoslovensko-talijanske granice živi 650.000 Hrvata i Slovenaca u teškoj potčinjenosti. Iz članku se Italija polaze pravo na zaista čisto slavensku istočnu obalu Jadranu i da na talijanskoj sjeverno-istočnoj obali postoji jedna zatvorena slavenska zona, kao i iz činjenice da je stanovništvo te zone svirepo ugnjetavano rezultuje jedna zategnutost, koja je nametana očigledno i koju mnogi tumače kao mogućnost povoda za rat.«

»Il cuore del Duce«

Mussolini je poslao Puli 25 hiljada lira za pomoć besposlenima. Na tih jednih 25 hiljada (kada se uzmu u obzir stanje i potrebe Pule) pulski list se toliko raznježio i oduševio, da piše pod velikim naslovom »Il cuore del Duce« (Srce dučeve).

Pero ne nalazi riječi da izrazi onaj tutult osjećaj i misli koji bi htjeli dovkiniti dučeu svu zahvalnost

OŠTRA OSUDA FAŠIŠTICKE ITALIJE NA KONGRESU PEN-KLUBOVA U EDINBURGU

zbog nepoštivanja slobodnog razvoja kulture

U Edinburgu u Škotskoj održan je prošlih dana redoviti godišnji Kongres Pen-klubova. Bili su prisutni predstavnici književnika svih nacija. Jugoslaviju je zastupao g. Milan Čurčić. Taj je kongres bio neobično buran, jer su se sukobili predstavnici kulture s predstvincima fašizma, koji negiraju slobodu kulturi zbog političkih razloga.

Ratobornu atmosferu uistini već su bili unijeli pozdravni govor Velsov i predlog Rejmondov, ali je fašisti Marinetti ostalo da upali praskavice. On veliča fašizam, velikoga vodju, današnju Italiju, idilično stanje u njoj, a publike ga sluša zainteresovan, smješi se, otvoreno ne smije, a ponekad i pljeska, ne toliko idejama koliko njemu. Jer najzad svi znaju da je to za njega samo prilika da glumi, da načini jednu retorsku egzibiciju, da pruži jednu scenu na daskama, i da na kraju krajeva sve to malo znači. Jer Marinetti, vjerovao on sam ono što govori ili ne, šeta se gore-dolje po tribini, maše rukama kao paun perjem, ponosito se isprsuje, diže glas, klanja se, ironično se načinje prema upadačima, izvodi ukratko pozoriste, i očvidno uživa u tome što mu se daje prilika da govori i što ga drugi slušaju. Pen klub veli on je pacifistička organizacija, koja traži međusobno razumjevanje, i da neće da se miješa u politiku. Dobro, ako se želi mir, zar najbolji način da se on postigne nije da se izbjegava diskusija o svima predmetima koji mogu da izazovu nesporazum. Bolje je zato ne govoriti o ratu. Niti govoriti o internacionalizmu. Prva stvar uzbudjuje ljudi. Druga je hladna. Bolje je govoriti o onome što je svakom prisno, toplo, o onome što svaki zna. Nacionalizam i patriotizam bliske su i tople stvari. I govoreći o njima svaki od nas objasnije svoj narod i time doprinjeti uzajamnom razumjevanju. Inače, teško je razumjeti druge narode. On je, na primjer prošle godine proveo duže vremena u Njemačkoj i pitao se zašto su Nijemci istjerali Židove, i nije umio da odgovori na pitanje.

»Italija, međutim, rješila je svoj nacionalni problem. Ako odate danas u Italiju, vidjet ćete da, iako kriza vlađa i tamo, ljudi više interesuju da govore o arhitekturi i futurizmu nego o krizi. Tako i talijanski P. E. N klub koji je oko sebe okupio najbolja talijanska imena. Kod njih se ne raspravlja politika, nego se govori o poeziji.

»Ja i Dučić, kada se nadjemo ne govorimo o politici nego o poeziji, i na taj način ne samo da se međusobno upoznajemo nego doprinosimo i prijateljstvu talijanskog i jugoslovenskog naroda.

»I zato P. E. N. klub treba da ostane pri literaturi koja ujedinjuje a ne da pristupa politici koja razjedinjuje. Jer razjedinjenje vodi svadji i ratu, a niko manje no talijanski narod ne želi rat.

Belgijanac Pierard odmah ustaje, smješći se, da u jednom veoma duhom, i ironičnom, govoru ogovorio Marinettiju. On se divi toj neratobornoj Italiji koja je jagnje medju vucima, kao što su ostali narodi. I kako čovjek da se ne divi idiličnoj slici, koju ju slikao Marinetti; tu je sve duh a ništa materija. Tu ljudi govore samo o arhitekturi, i futurizmu — zato što o drugim stvarima ne smiju da govore. Tu su svi književnici okupljeni u ljubavi — dok Croce pretresaju stan, a ostali su poslati da uživaju u ljepotama interniranosti. Ko se ne sjeća Rendia, Vinciguera, Malapartea, i tragične sudbine mladoga de Bosisa. Treba biti načito s time, da »kontingentirane« slobode, one za koju se Marinetti zalaže, za duh ne može i ne smije biti. I da ima pitanja u kojima ne može biti kompromisa. Ta su pitanja principi, a ne politika, na kojoj je P. E. N. klub osnovan: princip međunarodnog mira i princip slobode misli. Onima koji se s tim principima mogu pomiriti, jasno je da mjesto u P. E. N. klubu ne može biti.

Iza toga govora belgijskog književnika dolazi do bure na kongresu. Gotovo svi književnici oštro napadaju fašističke metode postupka s kulturom.

U ime jugoslavena govorio je o našim književnostima g. Milan Čurčić.

Na koncu se je izglasala jedna rezolucija.

U rezoluciji se osuđuje onaj sistem, koji provodi fašizam protiv slobodnog razvoja kulture i mišljenja. Ta je rezolucija bila prihvaćena od svih delegata osim od talijanske delegacije. Tako to javljaju londonski »Times« i »Manchester Guardian«. Medutim talijanska fašistička štampa još jednom falsificuje činjenice, jer na primjer »Corriere della Sera« u svom broju od 20. m. kaže, da je na kongresu u Edinburgu jedna grupa književnika »pokušala da uviće politiku u diskusiju« i da optužuje talijansku fašističku književnost. »Ali je Marinetti suzboj taj manevr i njegov je govor bio prihvacen burnim aplauzima...« Tako bezobrazno izvrće »Corriere« stvari. Talijanska publike i onako ne čita strane liste da doznala istinu.

VELIKI USPJEH ANTUNA MOTIKE

na izložbi zagrebačkih umjetnika

U Umjetničkom Paviljonu u Zagrebu priredjena je velika izložba, u kojoj učestvuju skoro svi zagrebački umjetnici. Medju ostalima izložio je nekoliko radova naš zemljak, mladi slikar Ante Motika, koji je u posljednje vrijeme uspije da se digne medju prve jugoslavenske slikare. Kritika te velike izložbe ističe naročito radove našeg Motika. Za sliku »Kolodvor« kaže »Jutarnji list« od 20 maja, da je to »jedan od najboljih radova izložbe«.

»Jutarnji List« piše:

»Ante Motika ostao je u dva svoja rada (gvaš »Vrtljarev prag« i ulje »Ljetno podne«) vjeran japanskog ciselatorskog tehnički praveći čiparske ornameante sitnim mrljama zelene i bijele boje i umećući žute akcente, a u trećem se radu oslobodio tog virtuoznog ali previše stereotipnog načina, koji nam je dosta stran i dalek, i komponirao je gvaš »Kolodvor« tehnikom ranih impresionista tako izvanredno, da je to jedan od najboljih radova izložbe. U tom sjajno tretiranom motivu ima nešto od Claudio Moneta, Renoira i Turnera. Motika mnogo obećaje i pronadje li samoga

sebe, on će nas sve još ugodno iznenaditi. I akvareli su mu zgodni i simpatični.

U zagrebačkim »Novostima« piše o izložbi dr. Draganić, pa o Motici kaže ovo:

»A sada predjimo na slikare koji traže violinu u paleti. Violinu? I harfa je suviše zemski instrumenat za Motiku astralnost. Njegov »Vrtljarev prag«, »Ljetno podne« i dva akvarela, radjeni su u poznotoj njegovoj bjeličasto-zelenkasto intonaciji, te se nadovezuju na njegove ranije rade. Ti radevi odaju velik senzibilnost koja može da prati do u tančine život boje u slici, ali ujedno ukazuju i na jednu krizu iz koje, valjda, nema izlaza. To su odlične stvari ali tako okrugno odredjene u svojoj profinjenosti, da se mogu samo ponavljati. Tvrđi kameni zid kroz koji se dalje ne može. To je stanje, jamačno, i sam umjetnik uvidio, te je potražio nove puteve. Motika je sjajnim poletom zašao u nešto novo, i to je za njega velika dobit. Premda je krenuo natrag u prošlost, u stari impresionizam velikih majstora, način kojim je on to izveo vrijedan je divljenja. Da je Motika uz svoje ranije radevi da se bez skanjivanja izreče siguran i vrlo pozitivan sud o njegovoj velikoj nadarenosti. On se tim djelom pomakao u prvi red naših najboljih. Tu je svaki potez kista postavljen kao pronalazak, kao posljednje objašnjenje jedne slikarske misli, koncizne, sočne i potpune. Predmeti se pretvaraju u boje, a da ništa nisu izgubili od svojeg realnog postojanja. U svakom detalju ima pokreta, pokreti juri cijelom slikom, nigdje ne staje, zavitao, zasjao i smirio se u kolodvorskoj atmosferi koja isparuje. Nema sumnje, ovo je najsvježija i najpoletnija slika u ovoj velikoj izložbi, i ona sugerira najljepše slatnje za Motikin budućnost.«

I »Obzor« piše, da je Motika medju prvim slikarima izložbe.

Saznajemo da je Motika dobio francusku stipendiju, pa će ponovno za neko vrijeme u Pariz na studije.

„GORIŠKI SLOVENCI“

knjiga II. od 1. 1901. dalje

Knjiga obsegala je nad 600 stranica, vse doživljajne na političnom, kulturnem i gospodarskom polju po 1. 1901., toređi v dobi sedanje generacije, ker mora vsakega Primorca se posebe zanimati. Nad 2000 narodnih delavcev je tu ohranjeno pozabljenu. — Na koncu je točno zabeležen ves naš narodni inventar, ki smo ga zapustili — fašizmu... Cena knjige v knjigarnah je 120 din., za narodnike po domeni nižji ceni.

Knjiga bo dotiskana še ta teden in jo bomo razpošljali, čim bo vezana. V Mariboru, Beogradu, Celju, Ljubljani jo bomo posiljali na dom.

Pošiljamo je vsem tistim, ki so plačali prvo knjigo, ako izrecno niso nakanili, da jim druge knjige absolutno ne moguće plačati.

KRITIKA O CAREVOJ DRAMI

U zagrebačkim »Narodnim Novinama« izšao je opširniji prikaz drame »Vicencice« od Viktora Cara Emina povodom izlaženja »Vicencice« u knjizi. U tom se prikazu kaže i ovo:

»Viktor Car Emin imao je u septembru prošle godine vrlo lijep književni i kazališni uspjeh sa svojim trećim sceničkim djelom »Vicencica«. Sada je ta komedija, puna romantičke i realizma, puna nostalgijske i rezignacije, puna humoru i stidljivo brzo otrtilih suza štampana kao knjiga. Ono, što na sceni živi jedne večeri da bi ustuknulo davši mjesto naviranju uvečnik novih dogadjaja i doživljaja, ostavlja dojmove i uspomene, no ne ostavlja iza sebe ništa stvarno. »Vicencica« je međutim dokument vremena, ambijenta i liničnih doživljaja pjesnikovih. I kao historijski dokument, kao slika tmurnih i šaljivih dana iz života Rijeke, tog nekad najživljeg, babilonskog, a sada mrtvoga grada, trebalo je da se to djelo uistinu i sačuva kao dokument. Zato je to djelo moralno biti štampano. I za one, koji su ga gledali uprizoren na sceni i za one izvan Zagreba, koji nisu imali prilike da ga vide pogotovo prezentiraju ono lijep književni dar i dragocjeni historijski dokument. S tih je razloga i važno i vrijedno da se javnost upozori na tu knjigu. Pišući o Rijeći Viktor Car Emin posvećuje ovu knjigu Sušaku ovim značajnim rječima: »Gradu Sušaku za onu ljubav, kojom je u dane najluće kusnje prima braću svoju — istarske prognanike, i pomogao im i svedj pomaže da, otjerani sa grude svoje rođene, lakše pregaraju one svoje milo izgubljeno, nikad nezaboravljeno!« Ova je posveta datirana: »U Sušaku, o desetoj godišnjici aneksije Rijeke. Koliko suptilne, pjesničke zahvale ima u ovim jednostav-

nim rječima posvete, kojima Car Emin razotkriva sav golemi jad, svu duboku bol i svu veliku odanost svoju i svim onim istarskim prognanikima, koji su — otjerani sa svoje grude — moralni da traže utočišta medju svojom braćom. A onim žalobnim datumom: »o deset godišnjici aneksije Rijeke« on jednostavnom i nepatičnom gestom poklanja svoje pjesničko djelo o anektiranoj Rijeci, Sušaku i čitavoj jugoslavenskoj čitalačkoj javnosti.«

Na ribah

Nono Francik, barba Vice, oba preko šestdesete, su danaski šli na ribi, prvo pele.

S Portiča su ziveslali, Vice malo, noni manje, su se potni konšolati, da jedno je veslo tanje.

Pul pišmoj su se surgali, i povrati naješkali, još su malo brontulali, dokle su se nemeščali.

Crna noć je šapitala okol barki, a od vali barčica se je zibala. Noni su spali...

Kad je sunce zasvetilo, noni se zbudili, i sran ih je malo bilo, pa su se smutili.

Su povrati zamotali i domaka šli, i su doma povedali, da riba ne ji.

Drago Gervais.

Tone Brodar:

FAŠIZEM

V Liubljani je izšla lična knjižica z naslovom »Fašizem«. Izdana je »Mala knjižnica« kot prvo v programu, ki si ga je začrtala. »M. K. si je namreč zadela na logo, da bo izdalala vsak mesec zaključen izvršen članek o aktualnih političnih vprašanjih in dogodkih. (Naslov »Mala knjižnica«. Idrijska 17. Liubljana).

Problem, ki si ga te zastavila v prvi številki je danes tako aktualen, da mu je težko naiti primere. Debele stroge znanstvene knjige se pišejo o niem, pa tudi dnevno časopis je revile ne morejo imati tega problema. V vsem pisaju in razglašljaju na vlada danes tak zmešljavo mnenje in teoretično to zmešljavo. Težko je povprečnemu meščanu, ki se danes leži nad fašizmom, iuteri za hvali, danes odobrava Mussolinije in Hitlerjeve zeste, lutri zopet nastopa proti njim, razumeti vse to. Zato lahko vsaka nova stvar, ki obravnava predmet fašizma, to zmešljavo le še poveča.

Ce se obrnemo sedaj k naši brošuri in če jo hočemo uvrstiti v gornje, bi delali veliko krivico, če bi hoteli trditi tudi o njej kaj takega, kar bi io spravljalo v slabu luč. Na 48 straneh je v lepem, gladkem in lahko razumljivem slogu podana jasno in utemeljeno vsa »zgrada« fašizma. V začetku postavljena vprašanja: »Čemu nečevanje, rušenje, ubijanje, razdeljanje?« postane vodilna nit celotnega sestavka. Fašizem je danes postal politična moda. V Italiji črne srajce, na Finsku zeleni klobuk, na Irskem modre srajce, v Kini modre srajce, v USA modri orel, v Nemčiji rjava srajce, v Austriji... Kai je prinesel fašizem? Kai je ustvaril gospodarsko, kulturno, politično novo? Kai je dal človeku več kot so mu nudila prejšnja desetletja? Kje je njegov izvor in kakšen bo njegov konec? V desetih poglavijih je vse to, kar mora zlasti nas zanimati, opisan Knjizico pripravljamo. (Stanje le 5. Din. letna naročnina pa 48 din.)

JEDAN POSAO, KOJI NE MOŽEMO ODORBITI

Obavješteni smo, da neki g. Mato Pečar raspisava jednu knjigu o Istri pod naslovom »O teta nam o tadižinu«. Dobavili smo tu knjigu i bili smo vrlo neugodno iznenadjeni, kad smo konstatovali, da je ta knjiga zapravo poznato djelo blagopokojnog Vjekoslava Spinčića »Crtice iz hrvatske književne kulture Istre«, koje je pred više godina izšlo u Zagrebu. Moglo se sasvim jasno konstatovati to, da je i stampa i papir i sve identično s »Criticama«, kako ih je izdala »Nadbiskupska Tiskara« u Zagrebu, samo je s originalnog izdanja skinut omot i naslovna strana i knjizi je jednostavno promijenjen naslov. Na naslovnoj strani piše, da je djelo napisao Vjekoslav Spinčić, a ispod toga stoji »Preuredio Mato Pečar«. »Preuredjenje« sastoji u tome, što se s originalnog izdanja skinulo omot i naslovnu stranu i u knjigu ubacilo par geografskih skica, koje s knjigom nemaju nikakve specijalne veze, te što je g. Pečar na koncu knjige napisao neku vrstu pogovora od dvadesetak očajno sastavljenih redaka.

Nad tim se postupkom mora da zgrane svako ko ima i malo osjećaja pjeteta prema stvarateljima, kao što je bio Spinčić. Pogotovo treba zamjeriti g. Pečaru što je ispod imena jednog Vjekoslava Spinčića onako neskrupuljano stavio svoje ime.

Da se neupuštamo u opširnije tretiranje te stvari spomenut ćemo još samo to, da novi naslov knjige ne odgovara njezinom sadržaju i da je pravi naslov skinut valjda samo zato, jer nije bio »upaljiv« i — komercijalan. Tu sad započinje drugi dio ove afere, koju bi morali razjasniti oni, koji su od blagopokojnog naslijedili autorsko pravo na njegova djela i koji sigurno nisu dozvolili g. Pečaru da pravi posao s ovakom iznakaženim djelom velikog pokojnika.

Tolminski učiteljiščniki - zbor!

Tovariši iz tolminskega učiteljišča se zberemo v dneh 14. in 15. julija v Ljubljani. Zbirališče v kavarni »Zvezda« 14. VII. od 17. do 18 ure. Nato prijateljski sestanek na katerem referira dva tovariša o vprašanjih, ki živo zadevajo naš gromolni in moralni obstoj. V nedeljo 15. julija se udeležimo korporativno emigrantskega tabora v Grosupljem.

Roka nepriznane usode je udarila med bivše tolminske učiteljišnike, da jih je rezkropila

Makro Brajša: BUZETSKA OPĆINA I FRAN FLEGO

Povodom šesdesetgodišnjice života gdje Flego, suprug, blagopokojnog Frane Flega, borač za nacionalna prava Istre, napisao je za naš list g. Makro Brajša Rašan, odlični naš kompozitor, ove svoje uspomene, koje rado donosimo.

Zagreb, junia 1934.

Taj veliki borac za narodna prava Hrvata i Slovenaca u Istri radio se god. 1852. u selu Štrpedu nedaleko grada Buzeta u srednjoj Istri od dosta imućnih roditelja, koje je on, uslijed smrti, u ranoj svojoj mladosti izgubio. Polazio je talijansku pučku školu u gradu Buzetu, učio je vrlo dobro te je bio vrlo razborit, velikog pamćenja i ozbiljan. Čitao je takođe marijivo naš vrlo uvaženi list »Našu Slogu« i razne hrvatske, slovenske i talijanske. Proučavao je općinske zakone, izborne i druge zakone i tomu je bila priprema za oslobođenje potlačenog naroda od talijanskog go-spodstva.

Opsežna mjesna općina Buzet, koja je sastojala i sastoji još i danas od po-reznih općina: Milun Veliki i Mali, Čer- nica, Sočerga, Smokvica, Movraž, Ra- kitović, Brest, Dane, Trstenik, Raspor, Račja Vas, Lanišće, Brest nad Lanišćem, Podgace, Prapoče, Klenovščak, Slum, Hum, Draguć, Grimalda, Račice, Vrh sa Marčenigom, Sovinjak, Svi Sveti i Bu- zet, koja je imala te ima sigurno i danas oko 18.000 stanovnika (od ovih je najmanje 17.500 Hrvata, a 450 Talijana tj. hrvatskih renegata i 50 domaćih Talijana), stenjala je dugo vremena pod strašnim gospodstvom nekolicine buzetskih gradjana, a osobito za načelnikovanja Adolfa Clarici-a (renegat Klarić), koji nije polagao općinskih ra-čuna od god. 1877 do god. 1.887, dakle punih 10 godina, koji nije raspisivao općinske izbore iz svakog trogodišta, te koji je bio na to prisiljen nakon raznih interpelacija našeg zastupnika prof. Vjekoslava Spinčića u pokrajinskom saboru u Poreču i Dr. Dinka Vi- težića u Bečkom parlamentu te uslijed raznih pritužbi sa strane Frana Flega i drugih hrvatskih općinara, na Na- mjesništvo u Trst i na Ministarstvo unutarnjih posala u Beč.

Izbori općinski bili su raspisani god. 1887 i oni su trajali punih 12 dana dan i noć sa malim stankama u nadi, da će to pučanstvu dozvoliti, da neće tačno dolaziti na izbor i da će konačno ona sačica Talijanaša u gradu Buzetu po- bijediti. Nu ta mi se nuda izjavila, jer su naši ogromnom većinom glasova pobijedili u sva tri tijela i jer je napokon bio izabran načelnikom Fran Flego. U tom izbornom boju i uopće u agitaciji protiv teških naših protivnika stajali su uz našeg Flega poznati Anton Flego nazvan Nabergoj, Anton Flego, župan, Dinko Flego, Anton Kajin, još neki drugi iz Štrpeda. Onda Josip Kla- rić iz sela Jurićići, Anton Cerovac iz Sv. Ivana, Mihal Ugrin iz Sučerge, Mate Sanković iz Dana, Mate Šverko iz Kle- novščaka, Žmaki iz Lanišća, Mate Brajković iz Bresta nad Lanišćem, Franjo Gržinić iz Huma, Anton Šestan iz Dra- guća, Anton Flego iz Vrha, Ivan Siro- tić iz sela Sirotići-Sovinjak, Ivan Žigante iz Sovinjaka i drugi razni župni- ci iz ove mjesne općine te domaći Ta- lijani Jakov Negri, porezni nadzornik u mru i liječnik Dr. Vjekoslav Tonda, Hrvat Nikola Matejić i još drugi iz grada Buzeta.

Kratko vrijeme liza toga bio je Fran Flego izabran takodjer pretpredsjednikom cestovnoga odbora za Buzet. Pošto su općinske zgrade, općinski putevi i ceste bile vrlo zapuštene, imao je naš Flego dosta posla i briga, da sve to teme- lito popravi. Onda je imao veliku bri- gu za otvorenje hrvatskih pučkih škola u raznim mjestima ove velike općine kao što i za namještanje općinskih či- novnika, poslužnika i policije.

Radi pomanjkanja naših općinskih činovnika odabrala je mene hrvatska stranka i ja sam došao onamo mjeseca veljače 1888 god. i u toj sam službi ostao preko 3 godine, dok su došli drugi naši činovnici. U to vrijeme sakupio sam razne seljake iz Štrpeda, Sv. Martina i Sv. Ivana kraj Buzeta te osno- vao pjevački zbor, koji je imao svoje vježbe u kući načelnika Frana Flega, gdje se je prvi put naučila i pjevala moja kompozicija Istarska himna »Pre- dobrni Bože«.

Fran Flego bio je kasnije izabran takodjer pokrajinskim zastupnikom, bio je odbornikom političkog društva i t. d. Kao općinski načelnik bio je vi-še puta izabran, dok se nije napokon morao odreći te časti, jer je njegov imetak i njegova familija trpjela uslijed toga veliku štetu.

Iza njega bio je izabran načelnikom Dr. Mate Trinajstić, odvjetnik u Buzetu, koji je stekao uopće vrlo velikih zasluga na Buzešćini, a osobito pak uslijed gradnje vodovoda i opskrbljivanja grada Buzeta životom vodom.

Novim načelnikom bio je sada izabran vrlo zaslunični rodoljub Josip Klarić iz sela Jurićići kraj Buzeta, koji je tu čast obnašao do dolaska Talijana u Istru, koji su raspustili općinsko za- stupstvo te imenovali svoga čovjeka predstvrednikom općine.

VELIKO PROPAGANDNO POTOVANJE AKADEMICOV- EMIGRANTOV PO BOSNI IN DALMACIJI

Klub jugosl. akademikov iz Trsta, Gorice in Istre u Ljubljani in Istarski akademski klub v Zagrebu priprejata letos v juliju drugo propagandno potovanje. Letošnja pot traja od 1. julijsa do 23. julijsa bo vodila preko Slavon- skega Broda v Sarajevo, Mostar, Tivat, Kotor, Cetinje, Dubrovnik, Split, Trogir, Sini, Šibenik, Hvar, Sušak in preko Karlovca nazaj v Ljubljano.

35 AKADEMICOV se z mrzlično naglico pripravlja, da čim uspušnje se izkoristi to potovanje, da v kratkih enodnevnih postankih v posameznih mestih pride v dotiku s tamošnjim narodom in ga osebno obvesti o vsem trpljenju in o vseh mukah svojih v Julijski Krajini.

PEVSKI ZBOR se je skrbno pripravil, da bo z primorsko in koroško narodno pesmijo pokazal svojim bratom na jugu, da je ta pesem pristno naša, a da to lepo pesem naši fantje v Istri ne smejo več peti.

Z RECITACIJAMI bodo pokazali lepoto našega jezika in vso njeni bla- gozvočnost. Recitirali bodo v tistem jeziku in tiste pesmi, ki so danes v Primorju zabranjene, nje glasniki pa ječe po ječah Italije.

S KRATKIM PREDAVANJEM bodo naši vrli Bosanci in Dalmatinci dobili pregled čez najnovejša preganjanja našega življa, spoznali bodo kakšne goro- stasne enakopravnosti vživajo nekateri renegati v Dalmaciji, da pa 600.000 naših ljudi po veri in jeziku živi življenje brezpravne raje, zaušcene od vseh.

S PROPAGANDNIM MATERJALOM dobro založeni bodo razdelili tisoče slik in fotografij, ki nazorno kažejo kaj je napravila kulturna Italija iz naše zemlje.

Z vsem tem in z osebnimi stiki bo prav gotov tudi to propagandno potovanje imelo zaželeni smoter.

UPOZORENJE ČLANOVIMA »ISTRE« U BRODU NA SAVI

U nedjelju 1. jula doći će u Brod na Savi 35 akademika emigranata, članova Kluba Jugoslovenskih akademikov iz Trsta, Gorice in Istre u Ljubljani te Istarskog akademskog Kluba u Zagrebu. Oni će proći kroz Brod na svom putu po Dalmaciji. Stizavaju brzovlakom od 16 i 16. Njihov lanjski posjet ostao nam je u živoj uspomeni, pa se nadamo da ni ove godine neće biti nijedno- ga od naših, koji ne bi učestvovao na njihovom propagandnom večeru. Na programu je pjevanje, deklamacije, govor o prilikama našega naroda u Julijskoj Krajini, a naročito je interesantan nastup dueta, koji će pjevati naše krasne narodne pjesme iz »Istre« u na- rodni nosnjama.

EMIGRANTSKO DRUŠTVO »GORTAN- BAZOVIĆA« U SARAJEVU

poziva sve svoje članove, da prislu- stuju na propagandnoj priredbi, koju će u Sarajevu prirediti dne 2. jula na- večer naši akademici emigranti, koji stižu iz Ljubljane i Zagreba, na svojoj turneji. U priredbi će učestvovati i glazba »Jadranske Straže« u Sarajevu. Do- laze vlakom iz Broda u 17.55.

»ISTRÀ« U TIVTU.

Javila svojim članovima, da će dne 5. jula u 14.10 doći ladom iz Ercegnovog u Tivat grupa sveučilišnih studen- tava emigranata, koji studiraju u Ljubljani i Zagrebu i imaju tamno svoje emi- grantske organizacije. Iste večeri prire- djuje propagandno veče s interesantnim programom. Dodjite svi na tu priredbu i upozorite vaše prijatelje da i oni dodu.

NAŠ ŠPORT

Sportski i propagandni uspjesi novosadske »Istre«

Prijatelje našeg sporta će sigurno obradovati vijesti o našem Sportskom Klubu »Istra«, sportskoj sekciji novo- osnovanog emigrantskog društva »Istra«, o kojem se već dugo nije čulo. Klub za to vrijeme nije mirovao, već je radio pozrtvovno i tražio načina, da izvrši reorganizaciju, što mu je najazid i uspjelo. S. K. »Istra« je danas jak, žilav i otporan klub, u kojem vlasta prava sloga i iskreno bratstvo, kako među članovima Uprave, tako i među ostalim članovima. Gdjegod nastupa »Istra«, bi- lo u Novom Sadu ili na strani, svuda ostavlja najbolje utiske. U klubu ima danas veći broj odličnih igrača, među kojima valja napomenuti i nekoliko naših mornara. Publike, kad ih vidi tako je oduševljena, da »navija« za goste, t. j. za »Istru« i naše mornare.

Klub je angažovao i novog trenera u osobi g. Mihajla Pingvintinija, ina- če poznatog sportskog radnika, koji je do sada već zaista mnogo doprinio, da svoje igrače uvježba i od njih spre- mi momčad, koja danas sa ponosom nosi i širi ime Istra i propagira našu nacionalnu stvar u Vojvodini. Zaslugom g. Pingvintinija, koji požrtvovno, sa mnogo čvrste volje uzgaja momčad »Istre«, postaje klub sve više popularan i rado je pozivan na gostovanje po pro- vinciji.

Svake nedjelje ide četa Istrana iz Novog Sada i sa svojim plavim dresovima, na kojima je grb sa istarskim poluotokom presečen okovi- vima na mjestu, gdje se danas na- lazi granica, a iza okova od istoka sunce nade i vjere, sipa svoje zra- ke na poluotok, izazivaju živo inter- sovanje publike.

Tako je »Istra« početkom ovog mjeseca gostovala u Torži, gdje je doduse sa

tamošnjim toržanskim klubom izgubila igru sa 4:3 ali je pobjeda, po izjavi sa- mog pretpredsjednika tamošnjeg Kluba, na strani »Istre« usprkos razlike u golovi- ma, jer je »Istra« igrala mnogo bolje i požrtvovnije od domaćih. »Istra« je tog dana bila junak dana igrala je na za- dovoljstvo publike, kojoj se igra vrlo svijedjila. Uskoro će doći do revanša u Torži, 24. o. mj. u nedjelju gostovala je »Istra« u Buljku, a naši su se vratili kući, pobijedivi Buljkeski klub sa 4:2. I tu je »Istra« obećan revanš radi nje- zine ljepe i požrtvovne igre.

Na jesen, kad počne prvenstveno tak- mičenje »Istra« će nastupiti ojačana, te već sada zadaje brige ostalim novo- sadskim drugorazrednim klubovima. I druga momčad »Istre« (rezerva) je da- nas u dobroj formi, te i ona ima često prilike da se istakne. Danas ima SK. »Istra« oko 45 igrača, koje trenira g. Pingvintini dvaput nedjeljno, srijedom i petkom na igralištu Kluba »Trgovacke Omladine«. Uprava se sastaje svakog četvrtka da rješava sva klupska pita- nja. Slike subote je sastanak svih igra- ča, gdje vodja sekcije određuje timo- ve za nedjeljni nastup. U novosadskom nogometnom Potsavju ima SK. »Istra«, iako drugorazredni klub, svoja dva pret- stavnika i to u Upravnom i Kaznenom odboru.

Klub je na čelu pretpredsjednik g. Lju- botina, blagajnik je g. Zvonko Burić, a dužnost sekretara nakon istupa biv- šeg sekretara g. Barića, vrši g. Juričić. Ostali članovi uprave jesu: Vjekoslav Burić, Krsto Ivanišević, Krmotić Mar- ko, Josip Roković, Ivan i Martin Bile- tić, Jakov Mihaljević, Pera Crnobori, Pera Grbac, Andrej Čokelj, Marijan Lokmer, Josip Sinčić, Pingvintini i dr.

Novi Sad, koncem junja 1934.

Barba Lujo

Izlet emigrantskih društava iz Beograda i Zemuna na Avalu

U nedjelju 1. jula prirediti će Udruženje »Istra-Trst-Gorica« iz Beograda u zajednicu sa emigrantskim društvom »Istra-Trst-Gorica i Zadar« iz Zemuna zajednički izlet svih svojih članova na Avalu. Tom prilikom oba će društva pokloniti se pred Spomenikom Neznanog Junača, gdje će položiti vijenac, dok će predstavnici društava održati prigodan govor. Sam izlet biti će intimnog i dru- štenog karaktera. Polazi se u 6.40 ujutro sa beogradskim stanicama. Ići će se vo- zom do Belog Potoka, zatim pješće na vrh. Povratak predviđen je za 7 sati u večer. Upozorjuju se članovi gornjih dru- štava, da neće biti zajednički ručka- i da svaki za sebe ponese potreben jelo.

IZ DRUŠTVA »ISTRÀ« U ZAGREBU.
Zaključno predavanje na Trešnjevki.
U subotu dne 30. junu navečer održat će g. Dr. Dušan Jakac u društvenim prostorijama na Trešnjevki zaključno predavanje. Predavat će o odgoju dje- ce, a predavanje će biti popraćeno vrlo lijepim i poučnim filmom »Dvije se- kee.«

PREDAVANJE arh. A. LORENCINA NA SUŠAKU

ČLANSKI SASTANAK EMIGRANTSKE UDRUŽENJA »ISTRÀ«.

U nedjelju 24. o. mj. u prostorijama mjesnog Sokolskog društva održan je članski sastanak Emigrantskog udruženja »Istra« na Sušaku. Pročelnik omadinske sekcije izvijestio je o radu sekcije, o djelovanju socijalnog odsjeka, is- taknuo je važnost rada Omladinskih sekcija osobito na Sušaku, na ovoj mrtvoj strazi.

Iza toga slijedilo je predavanje istarskog emigranta arh. g. Lorencina, potpredsjednika emigrantskog udruženja »Istra« Trst, Gorica u Beogradu, o prilikama u Istri i o ciljevima istarske emigracije. Ocertao je borbu Istrana i odnose u Istri s ekonomskog, kulturnog i političkog gledišta. Ekonomsko stanje u Istri bijedno je, a kriza osjeća se još teže, jer Istra nema svog naravnog zaledja i jer je potpala u sklop kamo ne spada, te nema izgleda u tom sklopu na bujnjiji život. U kulturnom pogledu ističe nastojanja oko asimilacije, osobito u školama, što ne uspijeva. Školska djeca nisu dovoljno spremna, jer kad pedagog doseljen iz Italije u Istru, više se bavi političkim agitacijama, nego li vaspitanjem. Prigovara t. z. emigrantskim defetistima, koji se asimiliraju u Jugoslaviju, koji ne ističu i zaboravljaju na svoje istarsko porjeklo, što je vrlo opasno za našu emigraciju. U političkom pogledu istarski narod vodi borbu na koju nije bio pripravan, borbu sa revolverima, bombama, pale- žem, strelijanjem... te nije toj borbi u Istri bio suprostavljen sistematski ot- por, već individualni: Gortan, Bazovica.

Predavač zatim govori opširno o ciljevima emigracije i o sistematskom ra- du cijelokupne istarske emigracije, da budemo spremni u momentu odluke o sudbini našeg naroda u istoriju, koj- nas ne smije zateći nespremne.

Naši novi profesori

(Iz Istarskog akademskog kluba)

Ovi dana diplomirali su na zagre- bačkom Univerzitetu slijedeći naši čla- novi: Zuccon Blaž, na filozofskom fa- kultetu, Grakalić Ivan, na filozofskom fakultetu, Crnobori Josip II, na umjet- ničkoj akademiji. — Cestitamo!

DOKTOR DRINA SKALJER

Na zagrebačkoj univerzi promovirana je dne 27. o. mj. na čast doktora sve- ukupne medicine gđica Drina Skaljer, kćerka našeg istarskog revolucionera dra Lovre Skaljera odvjetnika u Subo- tici. Srdačno cestitamo!

Ljene vijesti

Povodom premještenja g. Hermanna Gantara na njegovo novo mje- sto službovanja pri Drž. tužištvu u Sušaku smatram